

Београд

1918.

Ослобођење Београда
у Првом светском рату

Историјски архив Београда

Издавач
Историјски архив Београда
Палмира Тольјатија 1
Београд
www.arhiv-beograda.org

За издавача
Мр Драган Гачић

Главни и одговорни уредник
Мр Драган Гачић

Аутор изложбе и каталога
Слободан Мандић

Рецензент
Проф. др Милан Ристовић

Лектура и коректура
Мр Наташа Николић

Ликовно-графичко решење паноа
Зорица Нетај

Ликовно-графичко решење каталога
Владимир Мијатовић

Сарадници
Ирена Колај Ристановић
Снежана Лазић
Драгана Митрашиновић
Марко Перић
Исидора Стојановић

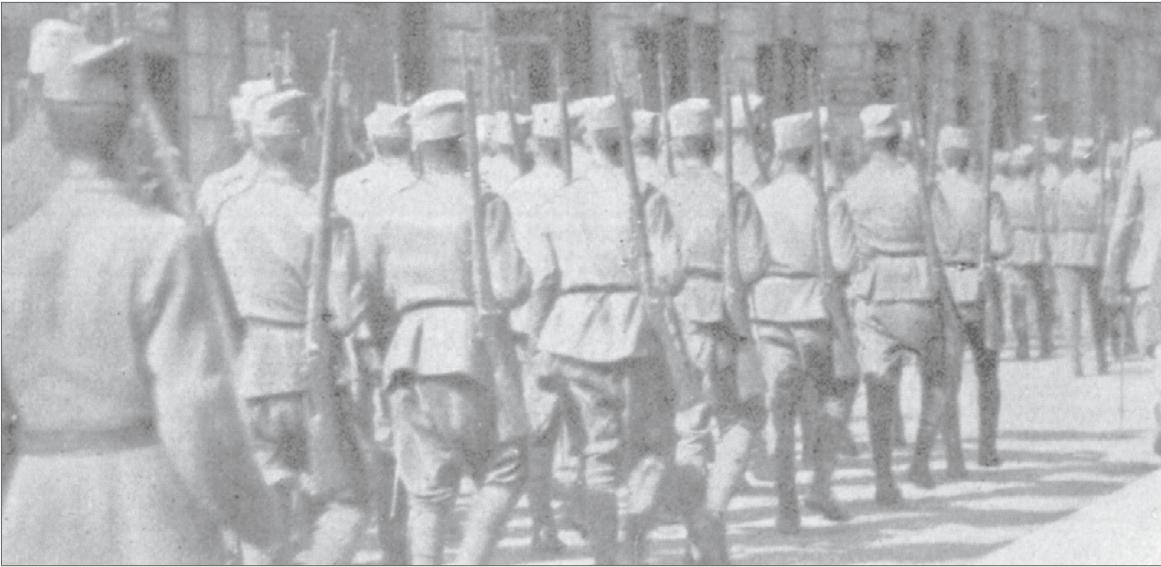
Техничка подршка
Виолета Јовановић
Бојан Коцев

Тираж
500

Штампа
Pressia

*Изложба и катаљоц реализовани су уз подршку
Секрећаријата за културну Града Београда*

БЕОГРАД 1918.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

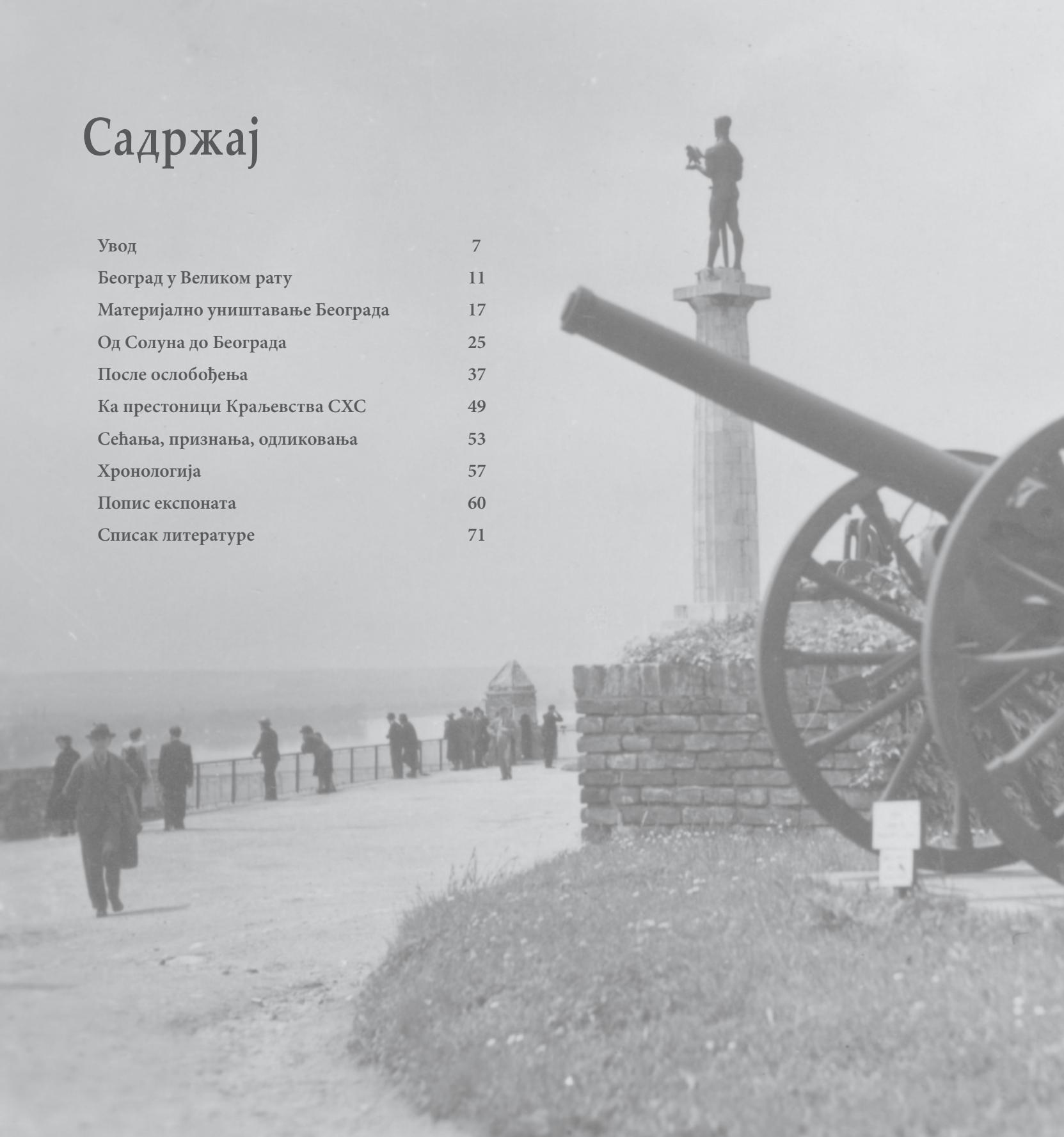
каталог изложбе

Историјски архив Београда 2018.

Садржај

Увод	7
Београд у Великом рату	11
Материјално уништавање Београда	17
Од Солуна до Београда	25
После ослобођења	37
Ка престоници Краљевства СХС	49
Сећања, признања, одликовања	53
Хронологија	57
Попис експоната	60
Списак литературе	71

Београд 1918.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

Непосредно након што је 28. јула 1914. Аустроугарска телеграмом објавила рат Србији, Београд је бомбардован. Тиме се престони град Краљевине Србије одмах нашао на првој линији фронта, и то као први европски град бомбардован у Првом светском рату. Током лета и јесени у бомбардовању су разорени многи објекти. Аустроугарске трупе ушле су у град 2. децембра и већ наредног дана одржана је тријумфална војна парада. Прва окупација Београда, међутим, трајала је свега 13 дана. Захваљујући победи у Колубарској бици, српска војска успела је да до 16. децембра ослободи своју територију, а краљ Петар I Карађорђевић ушао је у ослобођени Београд.

Најинтензивније борбе око престонице у Првом светском рату вођене су октобра 1915. године. Београд је тада претрпео велика материјална разарања. Немачко-аустроугарски напад почeo је 6. октобра и само тог дана на град је испаљено око 30.000 граната. У ратним дејствима од граната или пожара страдали су готово сви делови града, од Карабурме до Чукарице. Велика оштећења претрпео је и Калемегдан, када су руинирани Војни музеј и црква Ружица. После вишедневних борби око Аде Циганлије немачке трупе заузеле су град. Уследила је друга, овог пута трогодишња окупација.

Како за време бомбардовања, тако и за време борби око града, цивилно становништво страдало је под рушевинама бомбардованих кућа или у покушају да напусти град. Број становника Београда је преполовљен, са предратних око 90.000 (1910. г.) опао је на свега 47.908 (1916. г.). Непосредно после освајања, октобра 1915. године, тај број је био и знатно мањи. У једном архивском документу, поводом разматрања питања о набавци брашна на седници Суда београдске општине од 24. октобра (6. новембра) 1915. године, изречена је процена да у Београду има око 20.000 становника. Живот под окупацијом био је веома тежак, јер је највећи део популације лишен било каквих средстава за живот.

Током окупације, противно међународном праву и обичајима ратовања, вршена је заплена јавне и приватне имовине. Подаци о почињеним пљачкама за време прве окупације Београда, у децембру 1914., значајно су прецизнији, јер их је због краткотрајности непријатељске управе било лакше евидентирати. Од октобра 1915. године првобитно стихијска и масовна пљачка претворена је у систематску. У архивским документима сачуван је већи број пријава ратне штете грађана, као и докумената државне провенијенције о почињеној ратној штети.

У организацији, или уз дозволу власти, вршена је и заплена културног блага. Још током прве окупације, децембра 1914, однет је известан број експоната из Етнографског музеја. Реквизицијама су биле обухваћене чак и установе заштићене ратним правом, попут верских објеката. Са Вазнесенске цркве, на пример, децембра 1915. скинути су звоно и кров са звонаре. Опљачкане су ризнице многих музеја, архива, библиотека и позоришта.

По завршеним операцијама око Београда и у северним деловима Србије 1915. године, непријатељска управа прибегла је интернирању српског живља у концетрационе логоре у унутрашњости Аустроугарске. Логори за интернире и ратне заробљенике постојали су и у Београду, на Калемегдану и Топчидеру. Београђани нису смели да напусте град без посебне дозволе. Потешкоће у снабдевању основним животним намирницама, пљачка државне и приватне имовине, реквизиција, интернирање, незапосленост, постали су свакодневица за становништво престонице.

У разрушеном и опустелом граду убрзо је формирана нова општинска власт, а целокупна окупациона политика имала је за циљ не само да успостави контролу над становништвом и омогући експлоатацију привредних добара већ и да у потпуности поништи национални идентитет. Најчешћи видови отпора становништва били су саботаже, одбијање рада на принудним пословима, ширење вести о скром ослобођењу, бекства из логора. У Србији је било и четничких, герилских акција, које су појачане после пробоја Солунског фронта.

Аустроугарска је током 1918. била тешко исцрпљена ратним напорима и, преоптерећена привредним, друштвеним и политичким недаћама, све дезоранизованија. Када је средином лета 1918. војна иницијатива коначно прешла на савезничку страну, почело је константно повлачење преосталих немачких снага. Савезници су припремали одлучујући удар на Солунском фронту. Српска војска, с начелником штаба војводом Живојином Мишићем, генералом Петром Бојовићем као командантом 1. Армије и војводом Степом Степановићем као командантом 2. Армије, спремала се да коначно изађе из дубоких ровова. На цеој дужини Солунског фронта савезничке снаге бројале су више од 600.000 војника, а српска војска је учествовала са 140.000 људи.

Тек после пробоја Солунског фронта, средином септембра 1918, створени су предуслови да српска војска, уз помоћ савезника, предузме офанзиву ради ослобођења земље и њене престонице. Претходница 1. српске армије, са генералом Петром Бојовићем на челу, стигла је до Београда крајем октобра. Непријатељ није имао намеру да пружа отпор, па су се у граду налазиле само малобројне немачке трупе, спремне за повлачење. Пре коначног одласка немачки војници су опљачкали све радње од Славије до Теразија, прекинули снабдевање водом и електричном енергијом и дигли у ваздух железнички мост на Сави. Престоница је ослобођена 1. новембра, после два месеца и 800 километара пређеног пута од Доброг поља. Иако је Београд био разорен и опљачкан, његови становници су с великим радошћу дочекали слободу.

Београђанка Наталија Аранђеловић тог је дана записала у свом дневнику: „Ослобођење!!! [...] Око девет сати ја сам чула неко пушкарање, које ми је пало у очи – и у том чујемо да су Срби код Топчидерског ћерма. Доцније дође Џале и рече ево су на Теразије. – Наврат-нанос обукосмо децу и изађосмо. И заиста, за трен ока све су куће биле окићене са разним заставама – од највећег до

Ослобођење Београда у Првом светском рату

најмањег имало је цвеће! [...] Одосмо код Руже на балкон; свет се зачас искупио. Тако су један по два излазила наша војника, те су их китили венцима, пешкирима, цвећем, износили вина, љубили их. – Радост је била неизмерна, није било ока што није засузило – неко од радости, а неко што неће свога милог видети!"

Непосредно након ослобођења Београда обновљен је рад институција власти и усвојен низ мера за регулисање живота у разореној и ратом исцрпљеној престоници. Општинска управа је ради заштите личне и имовинске безбедности проширила делокруг рада Суда Општине града Београда. Становништву је упућен позив за предају оружја и муниције, а најављене су и строге казне за сваког војника који буде вршио разбојништва. У склопу решавања питања имовине одузете грађанима, прикупљани су подаци о неделима и ратној штети коју је непријатељ причинио за време окупације. Само две недеље након ослобођења враћени су ранији називи улица и ћирилични натписи у јавном простору. Утврђен је курс динара и круне (100 круна = 50 динара). Неколико дана након ослобођења одржан је парастос погинулим борцима, коме је присуствовао и престолонаследник Александар Карађорђевић.

Живот под окупацијом наметао је одређене облике суживота и сарадње са непријатељем, који су после ослобођења могли бити тумачени као издаја. Трговци који су наставили предратни посао, припадници локалних власти, људи запослени у органима окупационих управа, сарадници окупационог листа Београдске новине, као и поједини политичари који су остали у земљи, спадали су у групу оних о чијој се одговорности после рата расправљало.

У Београду је 13. новембра 1918. потписана Војна конвенција о примирју с Угарском, којим се утврђује престанак непријатељства на боиштима и истовремено одређује повлачење угарске војске и запоседање испражњених територија од стране српских и савезничких трупа.

Централно политичко питање после рата било је стварање државне заједнице југословенских народа. У Београду су вођени преговори између представника Народног вијећа и владе Краљевине Србије о стварању заједничке државе. У разрушеном граду, где се осећала нарочита живост становништва, није било лако пронаћи смештај за представнике народних већа или за официре савезничке војске. Градска управа је спровела одређене мере како би им обезбедила довољан број становиша и соба за боравак. Поред тога, документи сведоче да је власт интересовало расположење становништва у вези с актуелном политичком ситуацијом и радом владе.

Пошто је краљев двор био оштећен у току бомбардовања, регент Александар је 1. децембра 1918. прогласио „уједињење Србије са земљама независне државе Словенаца, Хrvата и Срба у јединствено Краљевство Срба, Хrvата и Словенаца“ у кући индустрисалца Крсмановића на Теразијама. Први Министарски савет (влада), са Стојаном Протићем на челу, који је установио државну заставу, грб и назив државе, образован је 20. децембра. Убрзо након тога, 31. децембра 1918, Београд је и службено проглашен престоним градом Краљевства Срба, Хrvата и Словенаца.

Историјски архив Београда чува и одређени број докумената који садрже податке о одликованим и похваљеним војницима и официрима српске војске након пробоја Солунског фронта и после

завршетка рата. У њему су похрањена и сведочанства о одликовањима која је Град Београд добио након рата, попут француског Крста почасне легије и чехословачког Ратног крста. Записници са седница Београдске општине такође садрже и податке о именовању улица и тргова у знак сећања на савезничке народе и заслужне личности, попут преименовања Позоришне улице у Француску, или трга код железничке станице у Трг Вудроа Вилсона. Поред тога, одржаване су и свечане седнице Београдске општине у част бораца савезничких земаља. Тако је 1. септембра 1929. одржана свечана седница у част француских бораца са Солунског фронта и представника Фидака – међународног Удружења резервних официра и ратника, чији је конгрес те године одржан у Београду.

Од бројних удружења основаних после рата с циљем да негују успомену на страдале и пруже помоћ преживелима, попут Удружења ратних инвалида, Удружења четника, Удружења породица погинулих и умрлих официра у ратовима 1912–1920, највише докумената је сачувано о деловању Удружења бранилаца Београда. То удружење основано је 1934. године ради очувања успомена на „легендарне борбе око Београда и на седам хиљада јунака, који су пали у одбрани његовој”, као и пружања помоћи сиромашним и старим члановима и забрињавања породица погинулих бранилаца.

На степен очуваности архивске грађе за историју Београда у Првом светском рату кључно су утицала два чиниоца. Пре свега, након друге окупације у октобру 1915, српску престоницу је напустио велики број становника и органа власти, носећи са собом документацију државних институција. Стога је грађа Историјског архива Београда о Првом светском рату фрагментарна, нарочито када је реч о раду најважнијих градских институција, Управе града Београда и Општине београдске. Поред тога, аустроугарске власти су током окупације извршиле темељан увид у благо српских културних и научних установа. На највећем удару била је архивска грађа, која је темељно опљачкана. Такође, приликом повлачења аустроугарске војске из Србије у јесен 1918. део архивске грађе је изгубљен и однесен. Нови организовани поход окупаторских снага на српске архиве уследио је поново током Другог светског рата.

Изложба Београд 1918. године има за циљ да на основу расположиве архивске грађе укаже на неке од важних појава и догађаја који су пратили дане уочи, током и након ослобођења Београда на крају Првог светског рата. Треба имати у виду да су документи настали радом српских државних органа, већински заступљени на овој изложби, датирани по јулијанском календару, који је у Србији био у употреби до 1. јануара 1919. године. Због тога се и Дан ослобођења Београда – 19. октобар 1918, данас обележава 1. новембра.

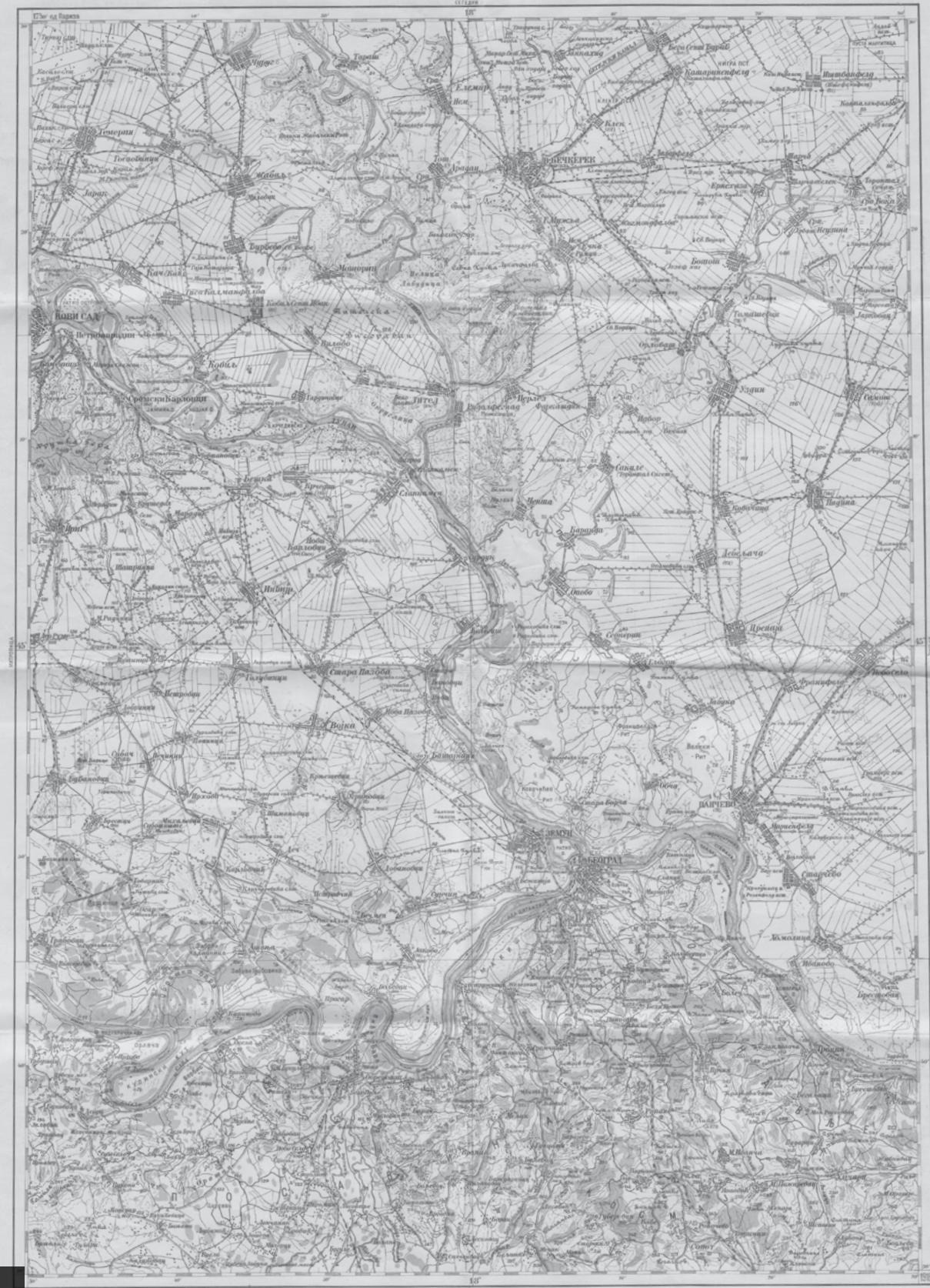
Архивска грађа Историјског архива Београда представљена на изложби груписана је у шест тематских целина: 1. Београд у Првом светском рату; 2. Материјално уништавање; 3. Од Солуна до Београда; 4. У слободном граду; 5. Ка престоници Краљевства СХС и 6. Сећања, признања, одликовања.

Слободан Мандић,
аутор изложбе

БЕОГРАД У ВЕЛИКОМ РАТУ

БЕОГРАД

БЕОГРАД У ВЕЛИКОМ РАТУ

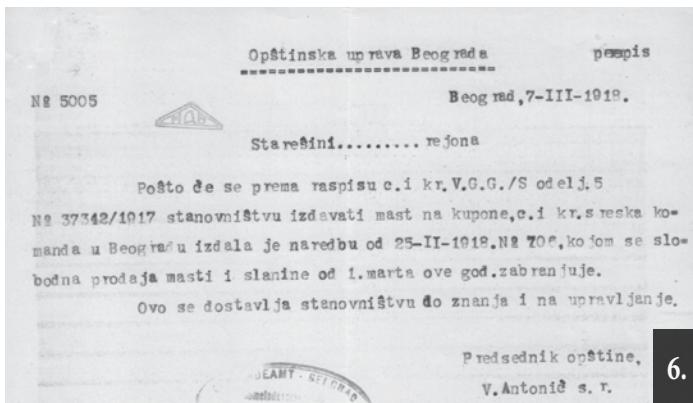
2. Карта Београда, 1 : 200 000. Израђена и за штампу спремљена у Географском одељењу и Картографској радионици Врховне команде. Крф, 1916.
4. Потпоручник Ђорђе Рош прима рапорт на положају на савској обали приликом борби за одбрану Београда 1915.
5. Аустроугарски војници у Старом двору 1915. Данас седиште Скупштине града Београда.

ЖИВОТ У ОКУПИРАНОМ ГРАДУ

Београд 1918.

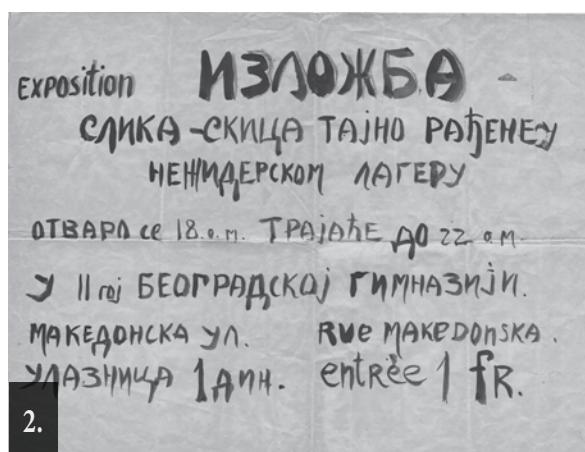
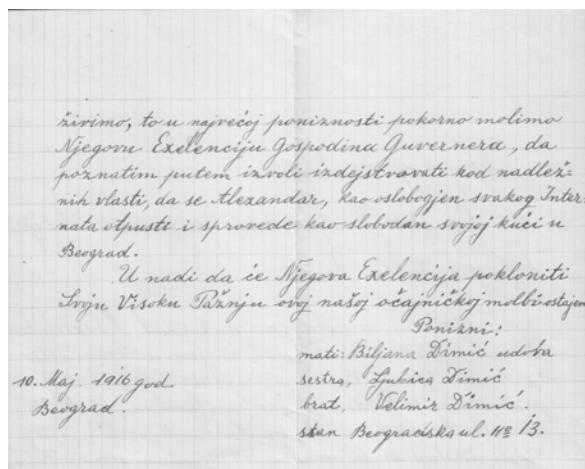
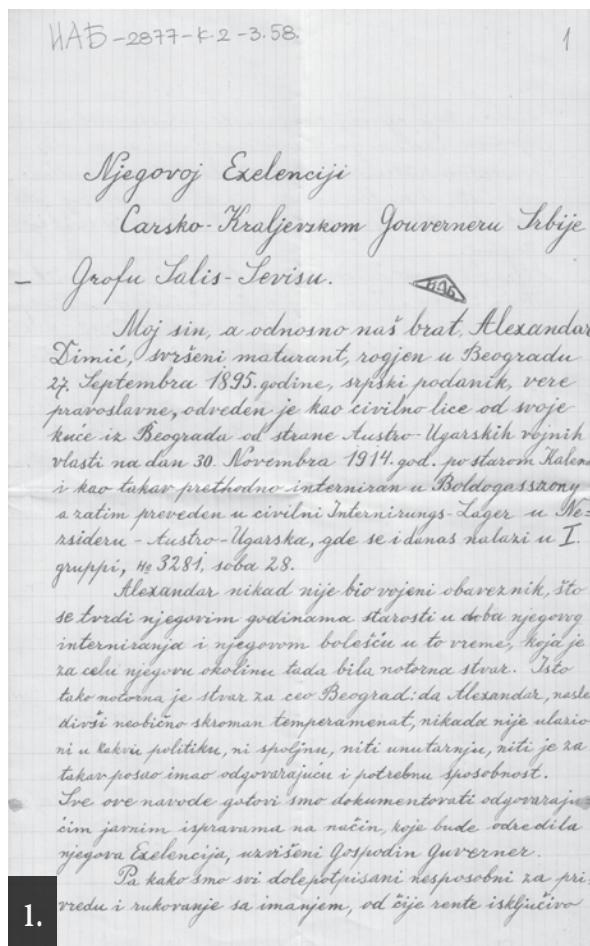
- Претплатне карте за трамвајски превоз на име др Војислава Вељковића, за фебруар 1916. и август 1917.
- Бон за куповину кромпира, пасуља и лука, за породицу од 2 до 3 члана. Новембар, 1917.
- Потврда о плаћеном порезу на име Војислава Вељковића, за 1916. и 1917. годину. Београд, 13. мај 1918.
- Списак ученика Београдске музичке школе са статистичким подацима за школску 1916–1917. годину.
- Наредба Општинске управе Београда о забрани продаје масти и сланине од 1. марта 1918, због снабдевања купонима.

Nahme des Schülers	Eltern	Geburtsjahr	Alter	Name des Elters (Vorname)	Beschäftigung	Vaterland	Lebt ständig	Wohnung der Eltern	Wohnung Schüler
65. Grigorijela	25. 8. 1895. Belyanat gradič. sv. Klavir.	Marcova	Kaufmann vertrieb.	Belyanat	Beogradske legjova 27. domaćica.				
66. Grigorijela	28. 1. 1900.								
67. Blažen Trstel	25. 8. 1895.	im Kafčić.	Sistera.	Braunfuss	deutschher.		Jovanovica 42.		
68. Lovrović Katalin	3. 5. 1895.	gradič. sv.	Aleksa.	Kaufmann vertrieb.			Jug. Jovanovica 10.		
69. Lovrović Ivana	20. 8. 1895.								
70. Lovrović Štefan	3. 6. 1895. Tomislav.	im Kafčić.	Jožef.	Officier	vergnügung.		Major Štef 5.		
71. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat gradič. sv.	Luka.	Braunfuss				Anteprima 23.		
72. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat.	nemisch.	Ante.	Braunfuss			Bakarevica 22.		
73. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.	gradič. sv.	Ante.	Braunfuss			Bakarevica 4.		
74. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.	gradič. sv.	Šime.	Braunfuss			Bakarevica 35.		
75. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.						Kralj Aleksandar 2.		
76. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.						Jovanovica 47.		
77. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
78. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
79. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
80. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
81. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
82. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat.								
83. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
84. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat.								
85. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat.								
86. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat.								
87. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat.								
88. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
89. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
90. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
91. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
92. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
93. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
94. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
95. Lovrović Štefan	25. 8. 1895. Belyanat.								
96. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
97. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
98. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
99. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
100. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
101. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
102. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
103. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
104. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
105. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
106. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
107. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
108. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
109. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
110. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
111. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
112. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
113. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
114. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
115. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
116. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
117. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
118. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
119. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
120. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
121. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
122. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
123. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
124. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
125. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
126. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
127. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
128. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
129. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
130. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
131. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
132. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
133. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
134. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
135. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
136. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
137. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
138. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
139. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
140. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
141. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
142. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
143. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
144. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
145. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
146. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
147. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
148. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
149. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
150. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
151. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
152. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
153. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
154. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
155. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
156. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
157. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
158. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
159. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
160. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
161. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
162. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
163. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
164. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
165. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
166. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
167. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
168. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
169. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
170. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
171. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
172. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
173. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
174. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
175. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
176. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
177. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
178. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
179. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
180. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
181. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
182. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
183. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
184. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
185. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
186. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
187. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
188. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
189. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
190. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
191. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
192. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
193. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
194. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
195. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
196. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
197. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
198. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
199. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
200. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
201. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
202. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
203. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
204. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
205. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
206. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
207. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
208. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
209. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
210. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
211. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
212. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
213. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
214. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
215. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
216. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
217. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
218. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.								
219. Lovrović Štefan	25. 8. 1895.	</td							

У ЛОГОРИМА АУСТРОУГАРСКЕ

1. Молба породице Димић за пуштање Александра Димића из логора Нежидер. Београд, 10. мај 1916.
2. Плакат поводом изложбе слика-скица тајно рађених у нежидерском логору. Изложба је приређена после рата у II београдској гимназији. Непозната година.

У ЛОГОРИМА АУСТРОУГАРСКЕ

5. Списак грађана (87 лица) интернираних у Ашау. Списак саржи податке о занимању и београдској адреси интернираних лица.
 6. Дописна карта Наталије Анђелковић из логора Цеглед, упућене сестри Анки Тасић и супругу Милану Анђелковићу у Београд.
 11. март – 4. септембар 1916.

Списак грађана		
Најава се налази у писменом објекту у Ашау, са тврдом почињајућим и писмом издавајућим је београдски апелног начелника од 1-10 септембра обе године 1916.		
9931 Јован Габровић, кројач, Медијум 13.		
9243 Јоже Косанчић, кројач, Александрова 112а		
19359 Јанко Стевановић, шапчар, Панчево 62		
9311 Маринко Јаковљевић, кројач, Книшка 19.		
9307 Јанко Ђордановић, риболовац приватног сада 21.		
9417 Јован Вујовић, чех раднички вртлог брзога 14.		
9101 Михаило Вујовић „ “ брзога 19		
19350 Јован Габровић кројач Милешевска 35		
9413 Јулија Јанковић шапчар Лозница 4		
9271 Михаило Стевановић, кројачка Панчево 62.		
8117 Јован Милић, кројач Видовградска 26.		
9267 Влада Јурковић „ “ брзога 18.		
9218 Милутин Стевановић кројача Сарајевска 8		
Тадја Јаблановић шапчар Милешевска 20.		
9289 Ђорђина Јасин, кројачка Мачванска 64		
19357 Гаспар Ђукановић кројач Јаблановића 23.		
9270 Јануш Џек, риболовац Јадугра 105		
19304 Јован Гончаровић, пиварски машиниста 53.		
9239 Јанко Ђорђевић, пактерка 8 Токомарска 90		
9104 Јанко Јовановић, пекар Јадугра 47		
9258 Радоја Јаковљевић кројача Јадугра 41.		
9140 Марко Ђорђевић кројач Јаблановића 30		
9278 Станчић Радовановић пактерка Јадугра 3		
9220 Михаило Јанковић „ “ Јадугра 19.		
9242 Јанко Николајевић кројач Јадугра 30		
9212 Јосиф Ђукановић кројача Јадугра 34.		
9304 Јанко Јокић шапчар Јадугра 18.		
9285 Михаило Јанковић, кројачка Јадугра 46		

Praga Testro i Kete. Cagliari 12.5.1918
 Ja sam vise pisao pričuila, i vise razumele
 veliko ti hvala, za toj je uček, rovacavo
 odgovarajući i glav, ali volava mi pogledam
 u deci vise sitni i male, i red počislem
 da vise učenja vise mi rečepa Praga Testro,
 i nog je učinje pružala s toare. Ali je gara
 napade išod? ili da bolje sačuvao stvari?
 Piz kaol se učinje vise arat, i volimo je
 bolestan bio, i o zemini mi jaci opisivo.
 Sad veliko hvala Kete, tamođe i tele i
 svima i opšte ko je odazvan imesto
 nas. Ništa pozdrav od nas vise. Perim
 lobi imesto vise. Toj je nešteta
 sestra Nata. Prodružuju svoju dobru Praga
 Šećer Paragu. Rosa i Nada. Nek vise droge.
 6.
 Vise sice pire, to je uoli visea drugarica, Rosa.

9148 Наталија Агама кројачка Велики Сад 14.
9252 Јујес Меджеди кројачка Јадугра 2.
9323 Јован Рисак кројачка Александрова 45
9202 Ђорђино Ђорђен шапчар Јадугра 27
9300 Василије Јакимовић кројачка Тибавала 8.
9291 Никола Јанковић кројачка Јадугра 3
9207 Јавија Ђорђевић, кројачка Јадугра 8.
9292 Ђорђина Јанковић кројачка Јадугра 7.
9438 Јаков Ђорђен кројачка Јадугра 15
9437 Јанов Ђорђен „ ”
9153 Јаков Јевреј кројачка Јадугра 17
9331 Џорђе Јанковић кројачка Јадугра 92
9308 Јован Ђорђић, пактерка праћућема Јадугра 89.
9154 Јанов Ђорђа Јадугра Јадугра 47.
9162 Јаса Јанковић пекар Јадугра 22.
9272 Ђорђија Ђорђевић Јадугра Јадугра 11
9105 Јанко Јанковић кројачка Јадугра 3.
9222 Јован Јанковић кројачка Јадугра 8.
9318 Јанко Јанковић кројачка Јадугра Јадугра 25.
9307 Јанко Јанковић кројачка Јадугра Јадугра 18
9255 Никола Јанковић кројачка Јадугра 14.
9447 Јанко Јанковић кројачка Јадугра 5.
9428 Јана Јанковић кројачка Јадугра 6
9157 Јана Јанковић кројачка Јадугра Јадугра 24.
Ова вија која су саграђена континенту су дуга, 1.1. метри, своје гравеје је бе- зграђе и саграђе отварају воре.
9197 Јован Јанковић, саграђују
9444 Јанко Јанковић, саграђују

A black and white photograph showing a severely damaged multi-story building. The roof has collapsed, and large amounts of debris and rubble are visible. The facade is partially destroyed, with broken windows and exposed brickwork. The scene conveys a sense of extensive material destruction.

МАТЕРИЈАЛНО УНИШТАВАЊЕ БЕОГРАДА

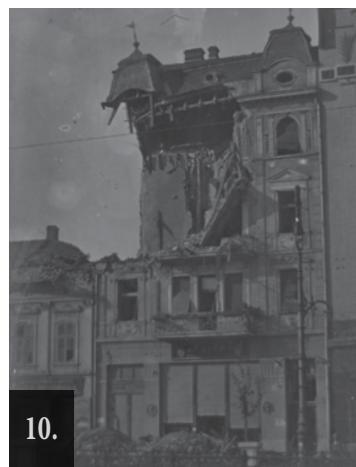
ВОЈНО РАЗАРАЊЕ

Београд 1918.

Списак			
брд	Зграда је оштећена од артиљерије	Сврху је руша	Вредност узимања
1	Школа кнез Михаило Јаково	145000	580000
2	у Дунавској улици	15000	570000
3	Богданку	145000	580000
4	у Панчеву	45000	475000
5	на Шабачком вратару	15000	98000
6	у Задарим	16000	60000
7	у Румијском улицу	60000	120000
8	Влашкојаша	5000	25000
9	у Накончарјеву улицу	25000	250000
10	на Савској улици Земун	5000	30000
11	Карађорђевски булевар	30000	98000
12	у Голубаџији	00000	120000
13	Српска милиција Савамала ул. 7	20000	60000
14	Дечји заточеништво стапчево 10	8000	25000
15	Касиновићи 45	6000	18000
16	Школа училиште Јованчићева кнез Михаилоје	10000	40000
17	Банк Викторија на Завиду	5000	15000
18	Брана у Чун Маршалу улица Сурчин	130000	520000
19	Савамичка Еугеније	15000	90000
20	Лежмене Управа	10000	80000
21	Платформа Панчић и синтетика	80000	480000
22	Брана Касије	60000	180000
23	Горњак Оригина	00000	160000
24	Савамичка Авијација	20000	80000
25	у Београду улица 54	15000	60000
26	58	25000	75000
27	60	15000	45000
28	66	10000	80000
29	Раднички саветови	80000	320000
30	Зема Карађорђе	30000	30000
		1249600	5618800

- Списак зграда оштећених од непријатеља.
- Аустријско бомбардовање Београда – зграда Класне лутрије у којој је од 1954. до 1973. био смештен Историјски архив Београда.
- Аустријско бомбардовање Београда – Теразије.
- Аустријско бомбардовање Београда – Викторијева апотека поред хотела Москва.

брд	Зграда је оштећена од артиљерије	Вредност узимања
31	Зграда Олимпијске хитлерове	1249600
32	школе	170000
33	Хајд	250000
34	Хаскови	120000
35	Културни институт	75000
36	Управа на Јадрану	15640
37	Зграда Лесковацке завода	20000
38	завода за издаваштво Србске	10000
39	Промишлjenе објекте и 14 кујудана	50000
40	За сударе и паркетира	10000
41	за државника	15000
42	у Јевремовићу ул. 15	5000
43	Скупшина и школа на Тргу	50000
44	Зграда у Јевремовићу ул. 27	300000
45	и школске на улицама	15000
46	Зема Максимовића	22800
47	Грађевина дечје	5000
48	Гробнице у Карађорђеву улицу	5000
49	у Карађорђеву ул. 1.	10000
50	Одјелнице занатске школе Задруга Савамичке Омладине и држава	45000
51	Индустријска Чубришка	5000
52	у Ђорђевића Савамичке	150000
53	Сортирајућа на Сави	15000
54	на Красавачкој улицу	10000
55	у Урошевићу	10000
56	Промишлјене будве Јадран	25000
57	Управе зграда Београд	10000
58	Код архијереја	15000
59	Иванковића зграда Београд	60000
60	на Хаскови	5000
61	у Савамичкој ул. 23	5000
62	Челапићевић ул. 1.	15000
		2578040
		12896040

10.

6.

№	Зграда/Оштетена од штетување	Вредност по рачун		Вредност давачка	
		Запад	Исток	Запад	Исток
		2.638.040		12.896.040	
63	Зграда у Врачаруј ул. 28	5.000	20.000		
64	" " Св. Апостол, јужни	5.000	20.000		
65	Стратешко Помесниција	24.000	48.000		
66	" " Основни школи са паркови	75.000	750.000		
67	Визажне агенције	10.000	50.000		
68	Редарске "	100.000	300.000		
69	Високи Средни Рог Научнога	100.000	800.000		
70	Сотрудници у Комуникацији ул.	5.000	20.000		
71	Хиподром и Одељење	15.000	150.000		
72	Зграда Технички Уред (технички)	25.000	50.000		
73	" " Градоначелник Милане "	60.000	180.000		
74	" " Кафана Српскије "	25.000	100.000		
75	" " Булеварска "	35.000	105.000		
76	" " у Савамалскограду ул. 6	5.000	15.000		
77	" " Господар Јаков ул. 13	10.000	20.000		
78	" " Магистрат Симеон у 1.	10.000	20.000		
79	Чинско издава и издавач	25.000	200.000		
80	Граф. Одељење издавачко-издатничкој	350.000	700.000		
81	Зграда за сметове у Башти	75.000	300.000		
82	Населбата и кичме школе Рог Средњог ул.	95.000	190.000		
83	" " " " у Београду ул.	80.000	160.000		
84	" " " " Змајевић "	80.000	160.000		
85	" " " " Капитенова "	80.000	160.000		
86	" " " " Кичме Златару	60.000	120.000		
87	" " " " Задар "	50.000	100.000		
88	" " " " у Земуну ул.	50.000	100.000		
89	" " " " Видиковачи	150.000	300.000		
90	" " " " Милановићи ул.	70.000	140.000		
91	" " " " вршилука Ђорђија	15.000	30.000		
92	" " " " Краљевачка Ђорђија	30.000	60.000		
93	" " " " у Панчићеву	15.000	30.000		
94	" " " " улица Јакова Рог Средњог ул.	5.000	30.000		
		406.2040	1706.040		
		400.2040	16.890.040		

7.

№	Зграда/Оштетена од штетување	Вредност по рачун		Вредност давачка	
		Запад	Исток	Запад	Исток
95	Слатина Чаршија у Кичмији сопств. Зупандџија	370.000	740.000		
		Свеа Радика	44.320.00	178.940.40	

ОПШТИНА ГОДИНА СОСРЕДА
ГРАДЕВАНСКО ОДДЕЛЕЊЕ
Г.О.Бр. 9198
15-ХII-1928. г.
БЕОГРАД

Царски: Водитељијада ималаја појас
који прикажује реалноста земље.

Шеф Год. Одељења
Бригада, Велик. Управа

15/III-920. год
Београд

ПЉАЧКАЊЕ

Квартира Петровская
Общ

Мисли свидети да обју моји пристапи кују архим. Када је
Примљен једнога септемвријског узимајући увид у овај документ
који је у моја руке стигао изненадом па је било чудо да је објављен
када и ће да ће бити одвојен.

Кути күнгөмін 27-неге мекән шараба бара же мелгүй
шабана, оғыза сабакта көз: жирила, жордас, түлесов,
түншілік; жердемдік, жерлескендік, шарына, белса, ылғас,
шаша, өнгі, сөздөрде сабакын, сабакын, сабакын, аны
на сабакын, сабакын, жыл, жылда мелгүй.

1.	1. Купува се каша за 1000	1000
	2. Купува се брашно за 200	200
	3. Купува се сирене за 60	60
	4. Купува се сметана за 60	60
	5. Купува се яйца за 80	80
	6. Купува се месо за 40	40
	7. Купува се сирене за 500	500
	8. Купува се брашно за 180	180
	9. Купува се сметана за 120	120
	10. Купува се сирене за 180	180
	11. Купува се сметана за 120	120
	12. Купува се сирене за 120	120
	13. Купува се сметана за 120	120
	14. Купува се сметана за 140	140
	15. Купува се сметана за 160	160
	16. Купува се сметана за 160	160
	17. Купува се сметана за 92	92
	18. Купува се сметана за 80	80
	19. Купува се сметана за 40	40
	20. Купува се сметана за 80	80
	21. Купува се сметана за 120	120
	Итого	3990

1. Попис ствари из куће генерала Петра Мишића и супруге Ми- лице у Милоша Великог 13, украдених током окупације.
4. Михаило Петковић пријављује Кварту теразијском ратну штету причину његовој часовничарско-јувелирској радњи, на Теразијама 38.
5. Захтев за повраћај ствари које је окупатор узео из стана избегле Живке Голубовић.

Пренос 10.056		Пренос 16.954
Однос <u>Бугарска Революція</u> та <u>А.</u>		Изложението
Задачи народу и задачи народното възраждане = 300 ,		
1 пренос " и 1 издаването на <u>Българския</u> = 180 ,		
1 издаването на <u>Българския</u> = 205 ,		
2 публикации на <u>Българския</u> и издаването = 235 ,		
Същността на <u>Българския</u> = 250 ,		
да училият и революционер	= 100 ,	
да калуга и професия за гарнитур	= 200 ,	
име <u>Българска Революція</u> та <u>А.</u>		
24 конгреса заседания и 12 съвещания възраждане = 336 ,		
12 заседания и 24 съвещания и издаването = 180 ,		
36 заседания и издаването и 6 съвещания възраждане = 104 ,		
98 заседания и 26 заседания издаването	= 84 ,	
издаването и издаването и издаването	= 60 ,	
Конгресът на <u>Българската Революція</u> и издаването = 120 ,		
6 издаването на <u>Българския</u> , 6 издаването на <u>Българския</u> = 232 ,		
да юридовът <u>Български</u> , <u>Български</u> и <u>Български</u> = 70 ,		
24 заседания и издаването и издаването възраждане = 136 ,		
да пренеса и да изложи и да представи възраждане = 29 ,		
Печатници <u>Български</u> , <u>Български</u> и <u>Български</u> = 98 ,		
" издаването, издаването и издаването = 57 ,		
издаването и издаването и издаването = 162 ,		
" издаването и издаването и издаването = 126 ,		
" издаването и издаването и издаването = 150 ,		
Издаването и издаването и издаването = 840 ,		
" 18 заседания и издаването и издаването = 342 ,		
издаването и издаването и издаването = 680 ,		
издаването и издаването и издаването = 204 ,		
издаването и издаването и издаването = 300 ,		
издаването и издаването и издаването = 96 ,		
издаването и издаването и издаването = 135 ,		
издаването и издаването и издаването = 540 ,		
издаването и издаването и издаването = 60 ,		
	дето 16.954	
	Пренос	
	Изложението	
	24 заседания и 12 съвещания възраждане = 264 заседания	
	29 заседания и издаването и издаването = 102 ,	
	36 заседания и издаването и издаването = 108 ,	
	60 заседания и издаването и издаването = 90 ,	
	издаването и издаването = 120 ,	
	1 година издаването и издаването = 40 ,	
	издаването и издаването и издаването = 200 ,	
	издаването и издаването и издаването = 35 ,	
	Конгресът на <u>Български</u> : <u>Български</u> и <u>Български</u> , <u>Български</u> и <u>Български</u> = 300 ,	
	30 заседания и издаването и издаването = 70 ,	
	издаването и издаването и издаването = 150 ,	
	издаването и издаването и издаването = 48 ,	
	издаването и издаването и издаването = 60 ,	
	издаването и издаването и издаването = 120 ,	
	издаването и издаването и издаването = ...	
	издаването и издаването и издаването = 30 ,	
	8 заседания и издаването и издаването = 64 ,	
	издаването и издаването и издаването = 80 ,	
	издаването и издаването и издаването = 18 ,	
	24 заседания и издаването и издаването = 98 ,	
	издаването и издаването и издаването = 400 ,	
	издаването и издаването и издаването = 90 ,	
	2 издаването и издаването и издаването = 80 ,	
	и издаването и издаването и издаването = 86 ,	

15.5.5
Допълнителни изпити на 2 курс
започват със зрителни.

№ 00444
Библиотека Министерства
народного образования РСФСР
Москва 1938 г. № 12117
Год издания 1938 год

Ослобођење Београда у Првом светском рату

Мих. П. Петковић
ЧАСОВНИЧАР и ЈУВЕЛИР.
MICH. P. PETKOVITS
Uhrenlager & Goldwaren — Engros & Detail.
— Теразије бр. 38. —

Београд 13. Новембра 1918.
Belgrad

Квартиру Перазијеским
Београд

ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПНИШТВО
За Краљ. Србију
ЗА САТОВЕ:
„Zenith“
„Billodes“
— „Diogène“ —

Телефон бр 24.

Бригадни командант
базије раздјелка нам је и оглашавао
сајмишко-јувелирски радња на Теразијама бр. 38.

Пом помоћником одјежде су нам
и рода одгесене, а рода која је била у другом
одјелу изгорела је.

Прихватилим још 1% овереки зачесник рате
18. Јануар 1916. год. с кратком етапом, које је наша
затим одржала Комисија.

Вредност ове тешке робе, која је
приближно читам у вредности износи око
100. — 120.000. — динара.

Петко шако и кука нам је одвоји-
ла са и скло са готвитељској одгесененој

Угарви Квартиру Перазијеску.

Мојим угарву Квартиру Перазијеску да
избога хришћанскије доспаву, и да није гајајо
вокалу у којије је поступ.

Над је Кучиријајуши у Београду
се шао писац ватажа који своје куне, а то су
онда највећи који сада за точко, Пријатеље оде-
вала (штампају) у Кнабовије кућије бр. 2. зеленог
су дојешије прешли у Кнабовије кућије бр. 11
они су волели све сокари, од којих се и да-
ше називају Реконика Кнабовије Кнабовије
који су слични одреци, као: златни
ро-жанџијајија, синчији, офтаси, сајми
и џадијијија, који су сличнији, срноглавији
за арба, и сл. и сл.

С њима почиње угарву да им избоги
даши заштити заосташе сокари.

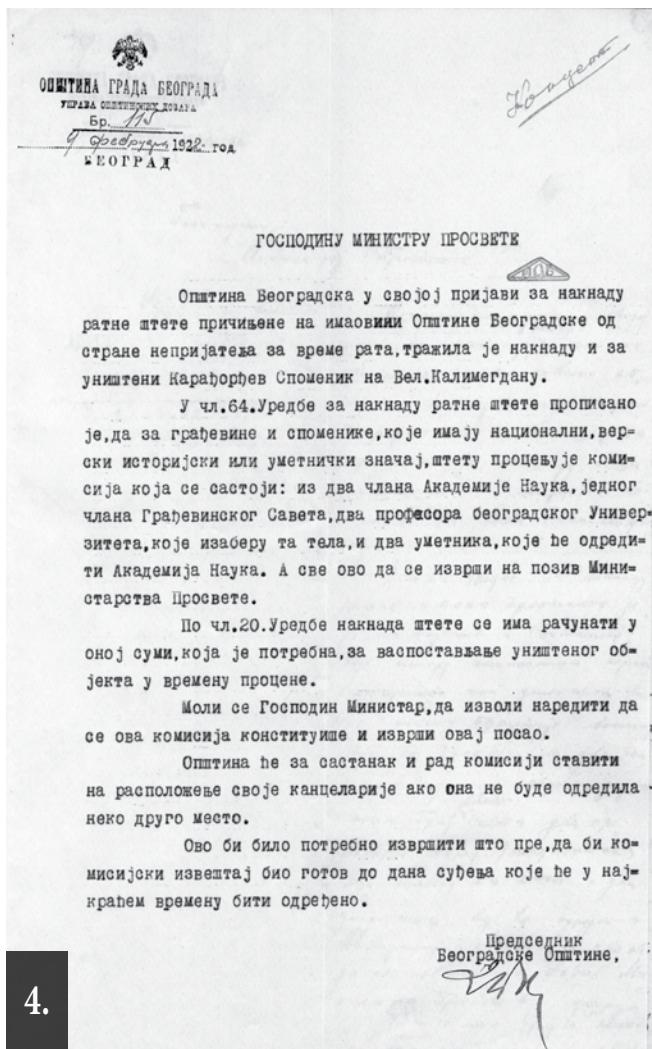
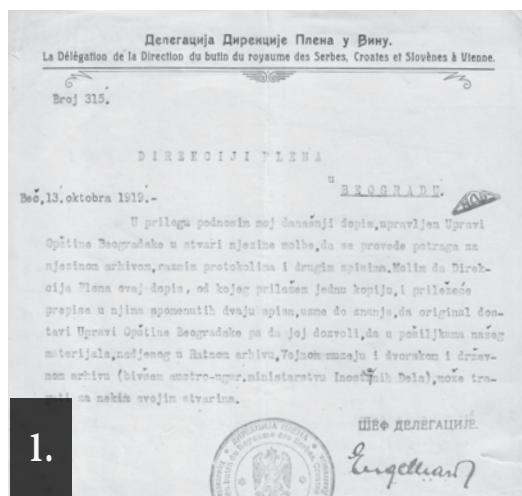
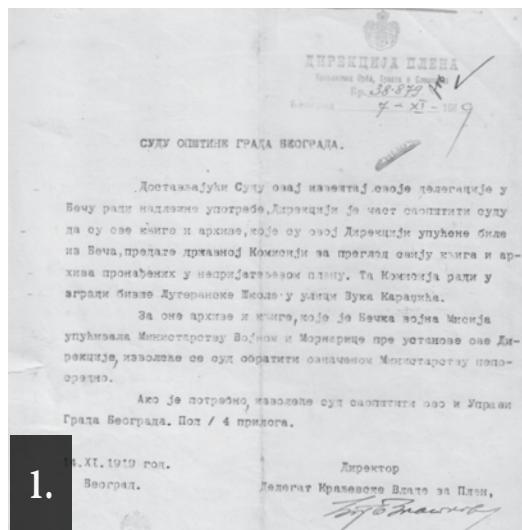
18 X-1918.
Београд.

5.

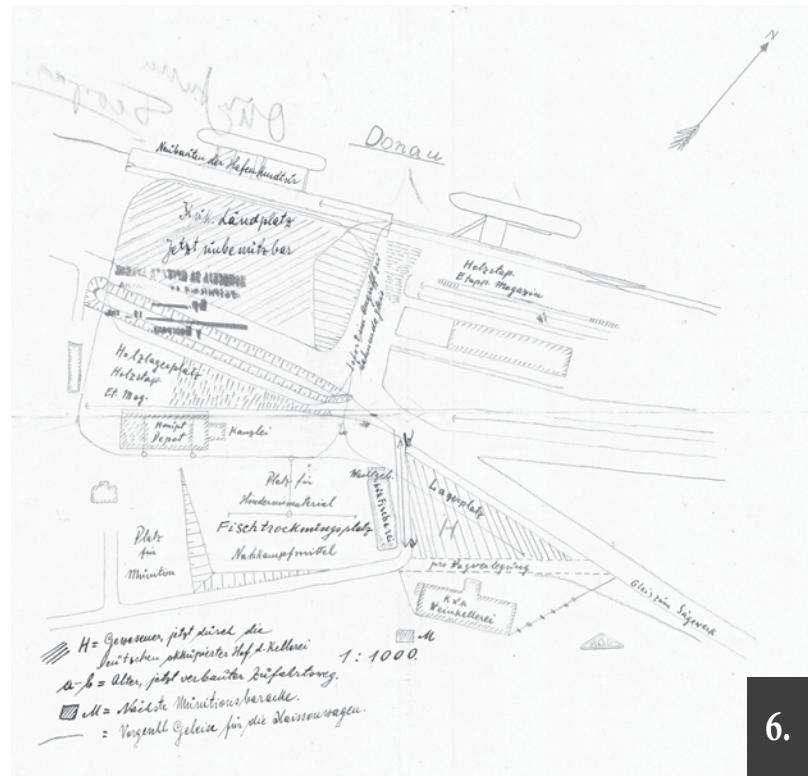
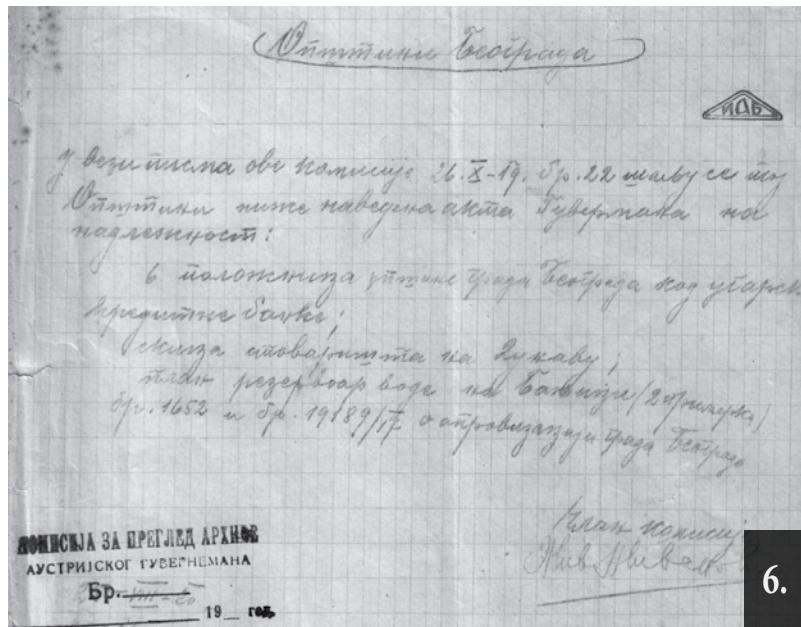
С хвашавањем:
Кнабовије Кнабовија

ПЉАЧКАЊЕ И УНИШТАВАЊЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

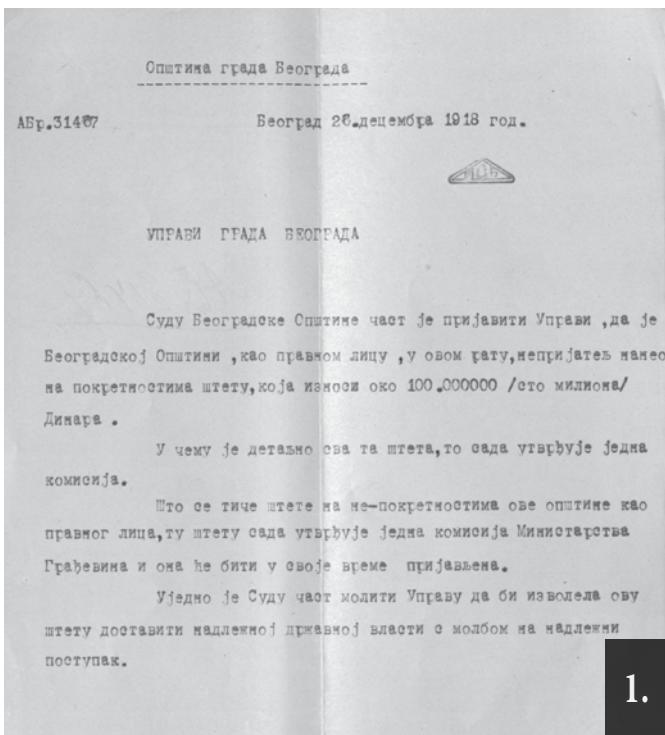
1. Дирекција плене Краљевства СХС обавештава Суд Општине града Београда о повратку општинске архиве из Беча. 13. октобар-19. новембар 1919.
4. Молба за формирање комисије за процену ратне штете за грађевине и споменике који имају национални, верски, историјски, или уметнички значај, а поводом накнаде за уништени Карађорђев споменик на Вел. Калемегдану. 4. фебруар 1922.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

ПРОЦЕНЕ РАТНЕ ШТЕТЕ

- Суд београдске општине пријављује Управи града Београда да је непријатељ у рату на не-покретностима нанео штету у износу од око сто милиона динара. 26. децембар 1918.
- Допис Комисије за ратну штету Суду општине београдске са детаљима о износу причињене штете на зградама. 10. фебруар 1919.
- Просторије Трговинске коморе у Београду децембра 1918.

Суду општине града Београда

Потписани су као чланови комисије за оцену ратом причинене штете Општини Београдској, у складу одлуке општинског одбора од 26. децембра 1918. год. наређеној суду од 3. јануара текуће године АБр. 353, завршили пове-реним им посао и о томе имају част поднети овај извештај:

При допољству оцене имала је у виду предратна, нормална цена, јер се сада цене, као крајње изузетне, нико могле јузети за основицу.

По природи оштећених објеката комисија је извршила поделу на:

I) Непокретности (зграде запаљене или бомбардовашем униште-не или оштећене);

II) Покретности (намештај, разни прибори и алати, стока, тех-ничка слагалишта, прибрани катастарски и други технички материјал и т.д.);

III) Општинска права (водоводна, тромаринска и остале опште таксе);

IV) Предмети од идеалне и афекционе вредности (паркови, музе-зи, архиве и т.д.) – и најзад

V) Законске обавезе Општине, чије је испуњавање услед рата одложено (пензије, плате и сталне помоћи, кирија закупљених зграда).

За доношење оцене комисија се послужила материјалом, који јој је ставила Техничка Управа на располажењу, који се налази у архиви Управе Водовода под АБр. 83/919, а која је обавештава добијала од Ди-ректора Техничке Управе г. Драг. Мирковића, већа Месне Контроле г. Марче-вића и шефа Књиговодствга г. Ђушана К. Ћирногорца.

A. Непокретности

1. Школа код Саборне Цркве (са централ. грејањем)	145.000 дин.
2. " у Душановој ул.	" " " 95.000 "
3. " " Восанској ул.	" " " 145.000 "
4. " " Таковској "	" " " 95.000 "
	<i>За спрече</i> 480.000 - дин.

3.

ОД СОЛУНА
ДО БЕОГРАДА

УОЧИ ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА

1. Прецизни подаци о војној служби Ивана С. Павловића, на каквим је дужностима био и са којим чиновима од дана мобилизације 1912. до 1918. Солун, 18. јануар 1918.
2. Фотографија Ивана Павловића са групом војника. 6. август 1918.
6. Српски војници испред Беле куле у Солуну, 15. новембар 1917.
8. Трупе Српског добровољачког корпуса у Русији, 1917.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

2

ПОДАЦИ О СЛУЖБИ У ВОЈСЦИ

ИМЕ и ПРЕЗИМЕ /између имена и презимена ставити почетно слово очевог именина/	ИВАН С.ПАВЛОВИЋ
РОД ОРУЂЈА /с т р у к а/ и чин	Пешадијски Пуковник
На каквој га је дужности затекла мобилизација 17. септембра 1912.г.и у коме чину.	Као команданта 3.пешадијског пука и команда- дата Места у Нироту,у чину потпуковника
На каквим је све дужностима био,и у којим чиновима од дана мобилизације 1912.год.,до данас./Назначити приближно време од кад је до када био на појединим дужностима,у којим командама,установама или надле- штвима./	Од дана мобилизације 17.септембра 1912.г.командант 3.пеш.пука 1.позива као потпуковник 6.октобра 1912.г.при заузимању борбом ка- раула:Ново Село,Св.Илија Честилински,Бурје- вац,Уши,Карнина командовао одредом из 3.пеш. пука 1.поз.,5.границном четом,1-ом срдском сразметном и пољском бразметном полубатери- јом. У уводној борби на Куманову,код села Табановца 9.октобра 1912.г.командовао:3.пуком 1.поз.,5-ом граничном четом,дивизионом пољ- ске артиљерије Моравског пука и 1-ом срдском сразметном батеријом. У осигуранујућем соку 1.армије кроз Ка- радаг 10.-14.октобра 912.г.командовао:3.пуком 1.поз.,5.гранич.четом и 1-ом срдском сра- зметном батеријом. У сорбама 22.и 23.октобра 912.г. на Муко- шу код Присата и 24.октобра у битци Прилеп- ској командовао 3.пуком 1.поз.и 5-ом гранич- ном четом. У битољској битци на Облакову 4.и 5.новем- бра 1912.г. командовао одредом из:3.пеш.пука 1.поз.3.пеш.пука 2.поз.,2.пеш.пука 2.поз.5-ом граничном четом и 1-ом срдском сразметном ба- теријом. 14.јануара 1913.г.на положају команданта 3.пеш.пука 1.поз.произведен у чин пешад.пу- ковника;са пуком у Битољу и на предстражи код Ерусики,Магарева,Дихова. Од 17.фебруара 1913.г.до 10.марта 1913.г. командовао:3.пеш.пуком 1.поз.,једним допун- ским баталоном 2.позива и пољском сразметном батеријом на простору:Струга-Згожда-Нојградец

ПРИМЕДВА: Ове податке имају попунити само активни официри и војни чиновници сваки својеручно и читко.

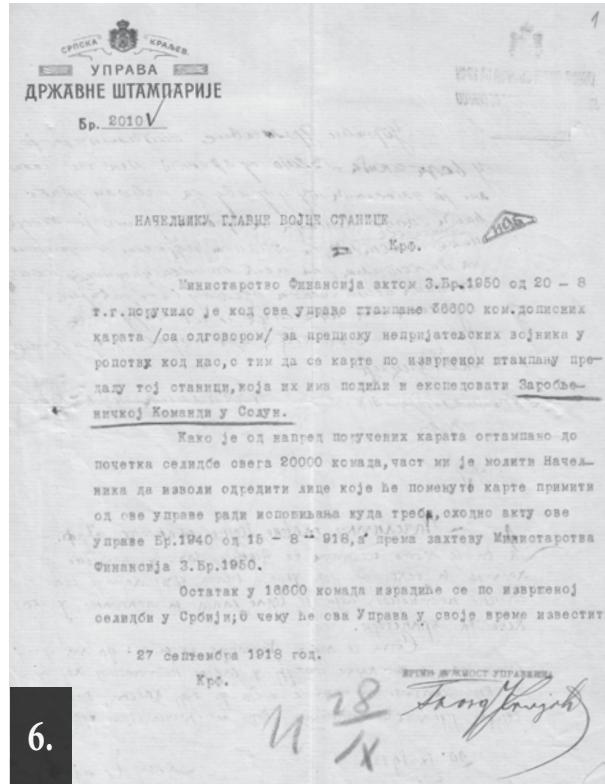
18.јануара 1918.года.

у Солуну

/ П о т п и с /
Пуковник, *Иван Павловић*
Начелник Ађутантског Одделена Брх.Команд

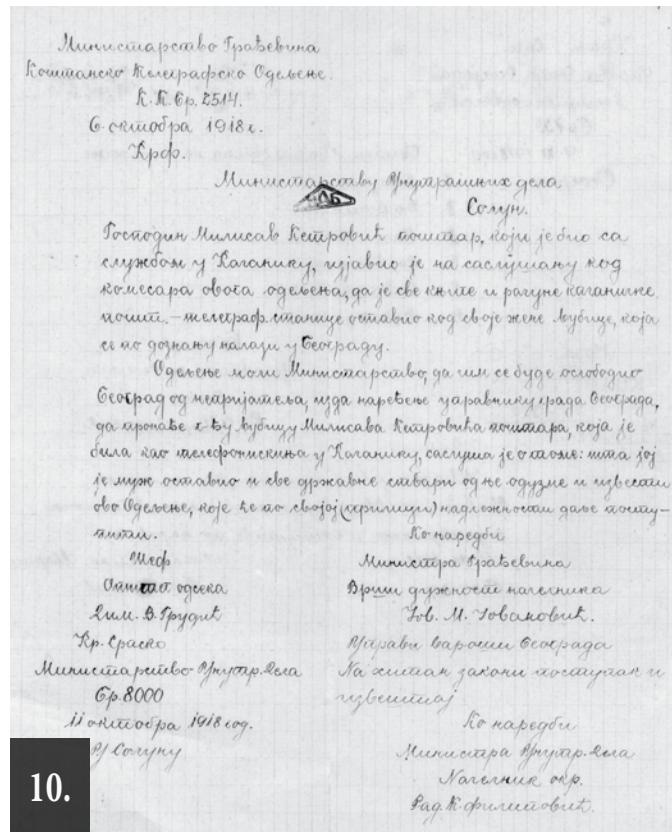
1.

ОД СОЛУНА ДО БЕОГРАДА

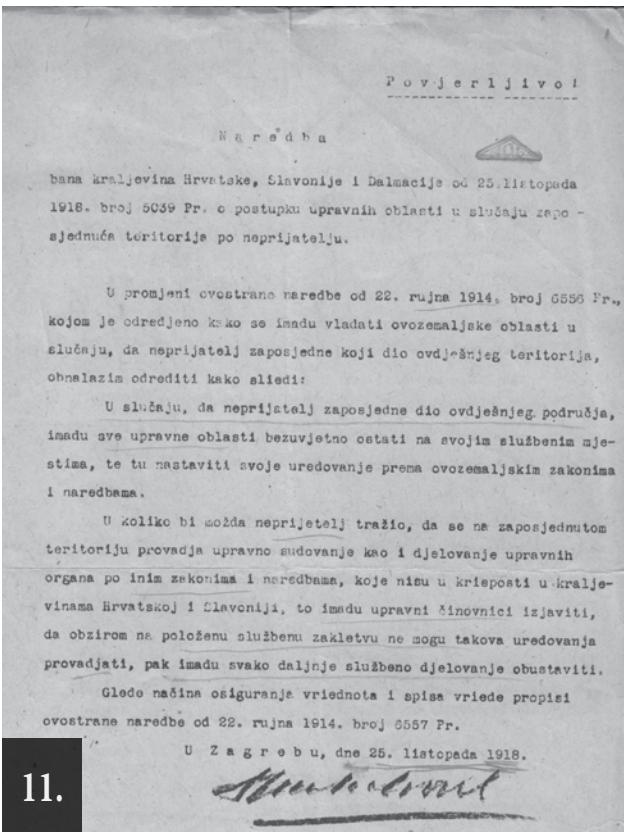

Ослобођење Београда у Првом светском рату

2. Иван Павловић са осматрачице на Кајмакчалану посматра бомбардовање непријатељских положаја 15. септембра 1918, првог дана офанзиве на Солунском фронту.
3. Пробој Солунског фронта.
6. Допис Управе Државне штампарије начелнику Главне војне станице на Крфу о штампању дописних карата – „са одговором“ – за преписку заробљених непријатељских војника. Крф, 27. септембар 1918.
9. Чекајући оца из Солуна.
10. Наредба да се одмах по ослобођењу Београда пронађе Љубица Петровић и да јој се одузму државна акта која јој је на чување оставио муж Милисав. Крф, 6. октобар 1918.

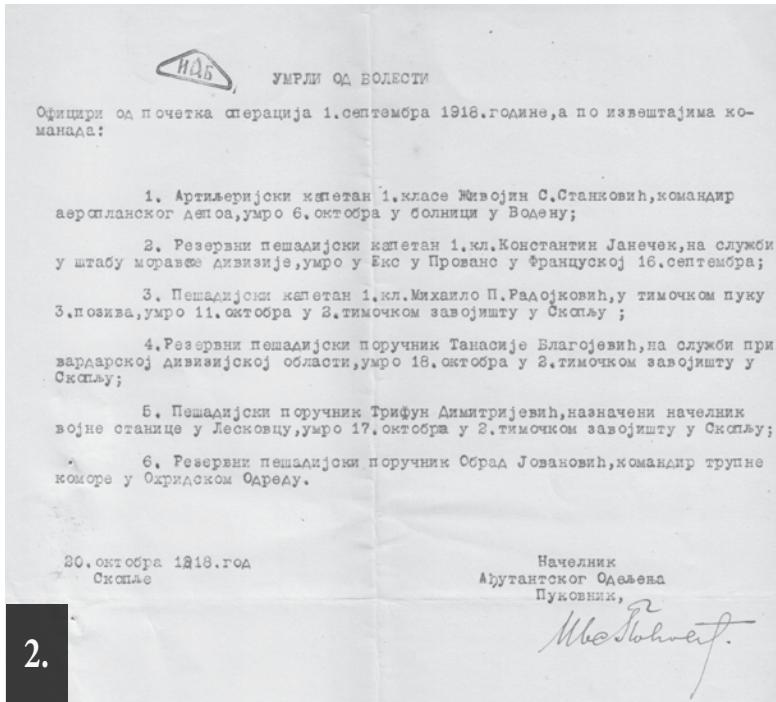
10.

11.

ПОГИНУЛИ И РАЊЕНИ

Београд 1918.

2.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

РАВЕНЕ

ИАБ

ОФИЦИРИ У ОПЕРАЦИЈАМА ПОЧЕВ ОД 1. СЕПТЕМБРА 1918. ГОДИНЕ, А ПО НАКНАДНИМ ИЗВЕШТАЈIMA КОМАНДА ДОВИДЕНИМ ОД 21. СЕПТЕМБРА ДО ДАНАС:

1. Солунски фронт, после борбе.
2. Спискови погинулих и рањених официра у септембру 1918.

По извештају Команданта I Армије 0/Бр.18.765 од 28. текућег месеца губитци су следећи:

26. септембра 1918.
Погинули:
Пешад. потпуковник Милад Јантелији командант 2.бат. VIII пошад. пук
Рев. пеш. капет. II кл. Малу Ј. Марковић командант 2.ч.2.б. VIII пук
Тешко рањен:
Рев. пешад. потпор. Спасоје Т. Трајковић водник 4.ч.2.б. VIII пук
27. септембра 1918.
Погинуло:
Рев. пеш. поручник Соко Петровић командант 4.ч.3.б. VII пошад. пук
Рев. пеш. потпор. Богдан Ј. Еобић из Корава, дивизије
Тешко рањен и умро:
Пешад. мајор Алекса Ружић командант 3.бат. VII пошадског пука
Равене:
Пешад. потпуковник Бранимир Сретеновић командант 1.бат. VII пошад. пук
Пешад. капетан I класе Драгољуб П. Стефановић командант 1.ч.2.б. VIII пук
Пешад. капетан I класе Радован Е. Радовановић командант 1.ч.4.б. VII пук
Пешад. капетан I класе Марко Миловановић командант 4.ч.3.б. VII пук
Рев. пеш. капет. I класе Јанко Ђ. Першић командант 3.ч.1.б. VII пук
Пешад. поручник Радосав Николић командант инф. одсек 3.бат. VII пук
Рев. пешад. потпоручник Сима Поповић водник 3.ч.1.б. VII пук
По извештају Команданта I Армије АБ/Бр.37.218 од 29. текућег месеца, рањен је пешадијски потпоручник Глигорије Станковић водник 4.чете баталиона VIII пошадског пука

2.

ИАБ-2145-кб-3.2. МГ.

1./ Резервни пешадијски поручник Сава Н. Николић, водник 1. чете 3.баталиона 21.пук, рањен 10.септембра на положају у близини Градског;

2./ Резервни пешадијски потпоручник Милос Ж. Глишић, водник 1. чете 1.баталиона 8.пук, рањен 11.септембра код Кара Оџали;

3./ Пешадијски поручник Илија О. Јанчић, заступник командира 4.чете 3.баталиона 8.пук, рањен 2.септембра на положају Водени Плато-у;

4./ Пешадијски поручник Михајло Т. Почека, заступник командира 1.чете 3.баталиона 8.пук, рањен 2.септембра на положају Водени Плато;

5./ Пешадијски потпоручник Радисав Вујчић, водник интрасесног одељења 3.баталиона 8.пук, рањен 2.септембра на положају Водени Плато;

6./ Резервни пешадијски потпоручник Марко М. Оглумић, водник 3.чете 2.баталиона 8.пук, рањен 2.септембра на положају Водени Плато;

7./ Пешадијски капетан 2.мл. Стеван Н. Имбрин, командант 1.чете 2.баталиона 9.пук, рањен 3.септембра на положају подлога Велог Брда;

8./ Пешадијски поручник Миодутин Љ. Станић, заступник командира 2.чете 2.баталиона 8.пук, рањен 3.септембра на положају Ана;

9./ Резервни пешадијски потпоручник Јован Н. Митровић, водник 1. чете 2.баталиона 8.пук, рањен 3.септембра на положају Ана;

10./ Резервни пешадијски потпоручник Љубомир Ј. Најдановић, водник 2.чете 2.баталиона 8.пук, рањен 3.септембра на положају Ана;

11./ Пешадијски потпоручник Милојко Ж. Чотрић, водник 3.чете 2.баталиона 9.пук, рањен 3.септембра на Црној реци;

12./ Резервни пешадијски потпоручник Миливоје О. Станић, водник 3.чете 2.баталиона 9.пук, рањен 3.септембра на Јашничкој Коци;

13./ Пешадијски потпоручник Светозар А. Трифуновић, водник 3.чете 2.баталиона 9.пук, рањен 3.септембра на Јашничкој Коци;

14./ Пешадијски поручник Будимира Н. Богдановић, заступник командира 1.чете 3.баталиона 7.пук, рањен 4.септембра на положају

15./ Пешадијски поручник Босијак Ј. Грујић, заступник командира 4.чете 2.баталиона 8.пук, рањен 4.септембра на положају

16./ Резервни пешадијски поручник Бранко Кјурић, водник 3.чете 2.баталиона 7.пук, рањен 4.септембра на положају

17./ Резервни пешадијски потпоручник Бранко Ј. Арагишић, водник 2.чете 3.баталиона 8.пук, рањен 6.септембра на положају

18./ Резервни пешадијски поручник Василије Т. Першић, заступник командира 3.чете 2.баталиона 9.пук, рањен 6.септембра на положају

19./ Резервни пешадијски поручник Љубомир Р. Тосић, заступник командира 4.чете 3.баталиона 9.пук, рањен 7.септембра на Црној реци;

20./ Резервни пешадијски поручник Светислав Ј. Цветковић, водник 1.чете 9.пук, рањен на Црној реци;
1. баталион
2.

У БЕОГРАДУ

2. Парадни марш српске војске кроз ослобођени Београд.
  3. „Радост је била неизмерна, није било ока, што није засузило – неко од радости а неко што неће свога милог видети!“ – Дневник Наталије Аранђеловић, 19. октобар (1. новембар 1918).
  4. Парада српске војске у ослобођеном Београду, 1. новембар 1918.
  5. Концепт текста апела Косте Главинића, упућеног Београђанима и Београђанкама пред улазак српске војске у ослобођени Београд 20. 10. 1918. (по старом календару)

189
Първо еманципираните ще ги имат изпълнение. Ако се възстанови
съдът - то също ще ги има. Съдът ще е възстановен. Тогава
всички ще бъдат изпълнени. Така! Този съдът ще е възстановен, и всички
иматици ще бъдат изпълнени. Така! Този съдът ще е възстановен, и всички
иматици ще бъдат изпълнени. Така! Така! Така! Така! Така!

Some old, more wise categories - Solo of pagans are
to unto who else meet burgesses! Hence our pauper
religions in among here!

Но таєміння підійде після цього, але вже не буде
важко зробити її знову, — висловив відповідь
Сергій заспів — як місце підійде, що відстань згадана
в пісні заспівала? — відповів заспівник і відійшов
від свого столу — після цього, але вже не буде

Луїссе Нар ю писаю и я. и ю же ми засы-
жаем за столами 2 часа, оговарив определенное - Ты же се-
мьном не прошл в и субъектом как это отразит общую
речь, иначе - я упрекну Бориса - что засыпать не мож-
ет он? К тому же я тебе говорю и бессмысленно -
Чтобы это было ясно, надо засыпать не газами и бензином,
это же два типа топлива, самое первое и второе, а не один
такой продукт из них никаких нет и если они мало
отличаются то Луїссе же не засыпает грязью бен-
зином - а так же и не бензином керосином. -
Но это тщательно же засыпать, чтобы не засыпать, то есть
Борис - Сам засыпать надо тщательно - Так как это Луїссе.
Он же не может засыпать, потому что у него, не засыпать бензином
то же засыпать как засыпать керосином, я знаю потому
что засыпание засыпание засыпание засыпание засыпание
то же засыпание засыпание засыпание засыпание засыпание

Но же не я же яко искать искать въ земли земли
ищутъ искать - а искать искать искать искать искать искать
ищутъ искать искать искать искать искать искать искать искать

— Idem, cimbaj ușor grebeniu, lau doar unde
ușor sănătatea — păgăi ușor, și ușor oțigă ușor
ale sănătatea ochilor — cum sănătatea ușor să
fi în ușor sănătatea ochilor! —

Thoreau writing of the *autolysates*.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

*Бонни
Сандхејтса*

*АОС Г.
26. октобар 1918. године сајам
кнегиње Јелене и њених
ћимацких пријатеља у Београду
из ослобођеног Београда.*

*Сајам је одржан у згради бившег
императорског и царског суда у Београду.
Када су између 1914. и 1918. године
Београд је ослобођен од Турске.
Сајам је одржан у згради бившег суда у Београду.
Највећи део гостите је био људи који су
стали да се сајамом узбуде и обраћају на
своје племене и родољубље. Уз њих су
били и чланови дипломатских мисија који су
посетили Београд и људи који су били
одлични војници и храбрији. Сајам је одржан у згради бившег суда у Београду.
Сајам је одржан у згради бившег суда у Београду.
Сајам је одржан у згради бившег суда у Београду.*

5.

ДОЛАЗАК ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА У БЕОГРАД

**Ред о доћеску Њ. В. Престолонаследника
од уласка у варош до цркве**

Грађанима Београда,

Након Височинственог Престолонаследника дона у првоступу 27. I. м. у 7 часу води, на београдском царству у 5 часу по варош суту.

Домаћи и српски градитељи су овим програмом:

- 1) Привредни општине са пошиљком доћеску Престолонаследника под председником и члановима општине, а у тој имају представника сваког занатског друштва.
- 2) Православни Србови, са пошиљком доћеску посланицима из сваког среза и првог варошног и варошког реда;
- 3) Гимназија „Свети Сава“ посланицима из сваког среза и првог варошног и варошког реда;
- 4) Гимназија „Свети Сава“ посланицима из сваког среза и првог варошног и варошког реда;
- 5) Ученичките скупине под ректором г. Богдан Гирковићем, који ће пратити гимназије у две величане симболичне складине и просветних установа поднадлежи НВ. Височинству и пратити му србима мачем;
- 6) Гимнестички бригади основних школа и аматер забављавајућим радом;
- 7) Срска Музичка школа г. Петра Красовића;
- 8) Гимназија „Свети Сава“ посланицима из сваког среза и првог варошног и варошког реда;
- 9) Београдско Племено Другова посланици у Саборнији време учествује у личини;
- 10) Крсто Антонијевић у Саборнији време,
- 11) У време пошиљке реч Светогејевог Удружења од стране јединог представника, по споразуму крстоса благодарима;
- 12) Истака радни крила с НВ. В. Престолонаследником у паробуду „Му сток“ на Теразијама.

Поредом коронирања и групе, које буду најчешћа мота бубе представљају НВ. В. Престолонаследнику за време представљања буба у првоступу, с тог треба да су и спасио мистрију пре долова Николе Ђинђула.

Сви остали који су се јавили оптични ради презаје НВ. В. Престолонаследнику већацкој и др. извршења Му презају преко личног ауторитета и у нарочитој аујацији, зато што је узед велико пријаје, а због кратког времена, немогуће предавати то све при самом доћеску.

Председник београдске општине,
Коста Д. Гаванић с. р.

2.

Позивају се грађани да у овом свачеманом доћеску узму учешћа по горњем програму, а у интересу реда и слободног

2. октобра 1918.
Београд.

4.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

- Списак набављених и позајмљених ствари за привремени стан престолонаследника Александра Карађорђевића. Београд, 28. октобар 1918.
- Штампани плакат „Ред о дочеку Њ. В. Престолонаследника од уласка у варош до цркве.“
Београд, 26. октобар 1918.
- Долазак престолонаследника Александра Карађорђевића у Београд.

С П И С А К

набављених и позајмљених ствари за привремени стан Неговог Краљевског Височанства Престолонаследника, у згради госпође Линке А. Крсмановић. -

I.- СПАВАЋА СОВА НЕГОВОГ ВИСОЧАНСТВА

1 душек	1 вел.сребрна камика за супу
1 јоргани	10 коњских отолица
2 велика јастука	2 гарнитуре астасске за 12 персона
1 мали јастук	2 гарнитуре астасске за 6 персона
1 порцелан.гарнитура за умивање	12 кончаних пешкира
2 бела стора	1 пар белих завеса
2 паре белих завеса	2 јорганске чарџаве
2 дужечни чарџаве	2 дужечни чарџаве са воланом
2 назнаке за велике јастуке	4 назнаке за велике јастуке
1 астук за књиге	2 назнаке за мале јастуке
1 везено мило на стому	1 астук за књиге
2 розе тепиха за пред кревет	1 везено мило на стому

II.- КАВИНЕТ

2 порцеланске вазне	1 вел.сребрна камика за супу
1 бела стора	10 коњских отолица
1 орман за књиге	2 гарнитуре астасске за 12 персона
1 гарнитура за писанији сто	2 гарнитуре астасске за 6 персона

III.- САЛОН

2 бела стора	12 кончаних пешкира
2 биљурске вазне	1 пар белих завеса

IV.- СОВА ЗА ПУШЕНЕ

1 бела стора	1 вел.сребрна камика за супу
2 комичне гарнитуре(4 фотаље, 2 столице, 1 астук и 1 канабе)	10 коњских отолица
6 вазни	2 гарнитуре астасске за 12 персона
1 зелен нијам	2 гарнитуре астасске за 6 персона
1 астук са прибором за пушење	12 кончаних пешкира
1 астук за картале	1 пар белих завеса

V.- ТРПЕЗАРИЈА

1 женилски астаски чарџав	1 жут јоргани
1 сервис за белу кафу за 1 перс.	2 јастука
1 порцелански сервис за ручавање	2 назнаке
за 12 персона	1 розе јоргани
1 сребрна <i>pratinere</i>	1 дужечни чарџав
1 стадлани сервис:(12 водених ча-	1 порцелан.гарнитура за умивање
на, 24 винских, 12 пивских, 12 ли-	
керских, 12 шампансних и 12 воде-	
них - обичних - за послугу	
шампијони за прву кафу	
36 сребрних ножева	
36 сребрних вилутака	
36 сребрних великих камика	
12 сребрних малих камика	

./.

- 3 -

XII

10 Тулике - розете
1 сјајнице
1 месингане шапке за степенице
1 слика Вонда Караджора
1 слика Метропол Величанства Краља
1 слика Неговог Височанства Прे -
столонаследника

С П А В А ЏА С О В А

1 првени степени јоргани
1 велики јастук
1 назнака за јастук
1 дужечни чарџав

В Е О Г Р А Д
28-Х 1918 год.
Предала :
Дармика К. Глашинића
Претседника Београдске општине
Космајска вр. 41

Примно :
Ратко Р. Ракетић
колички мајор

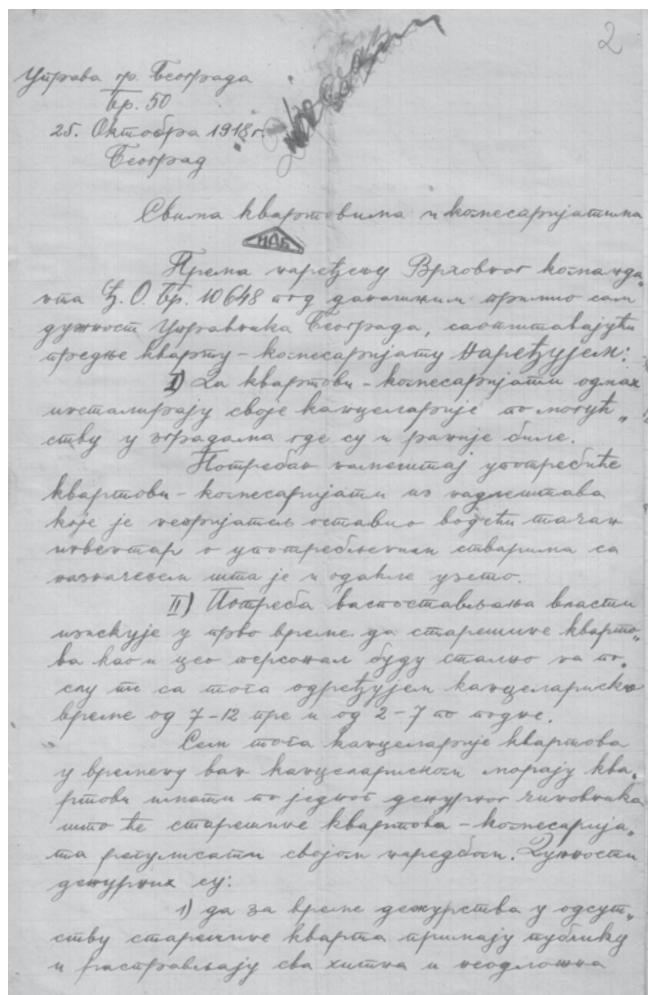
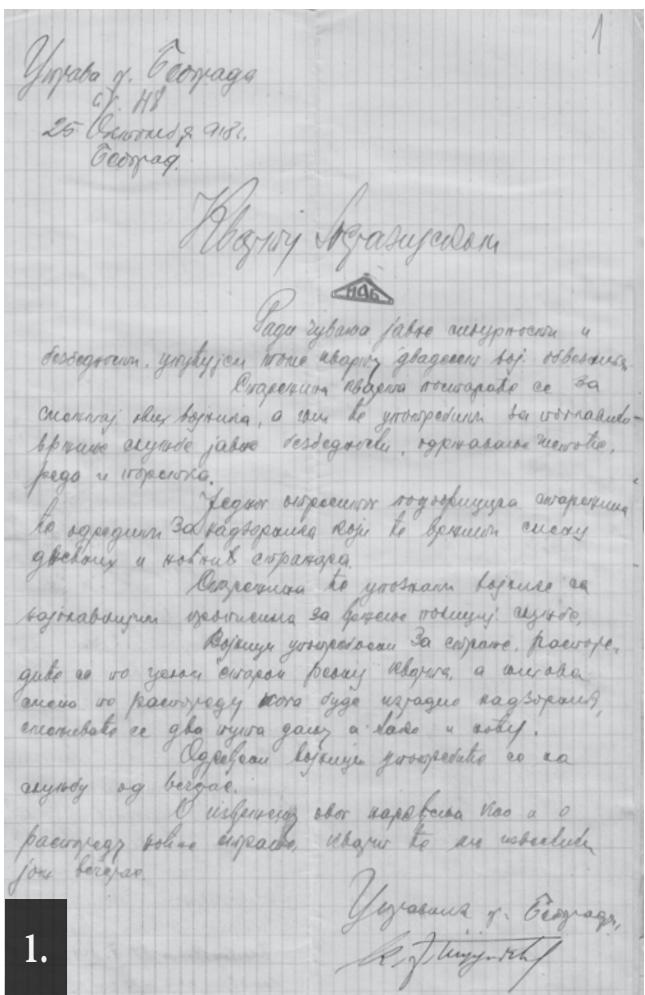

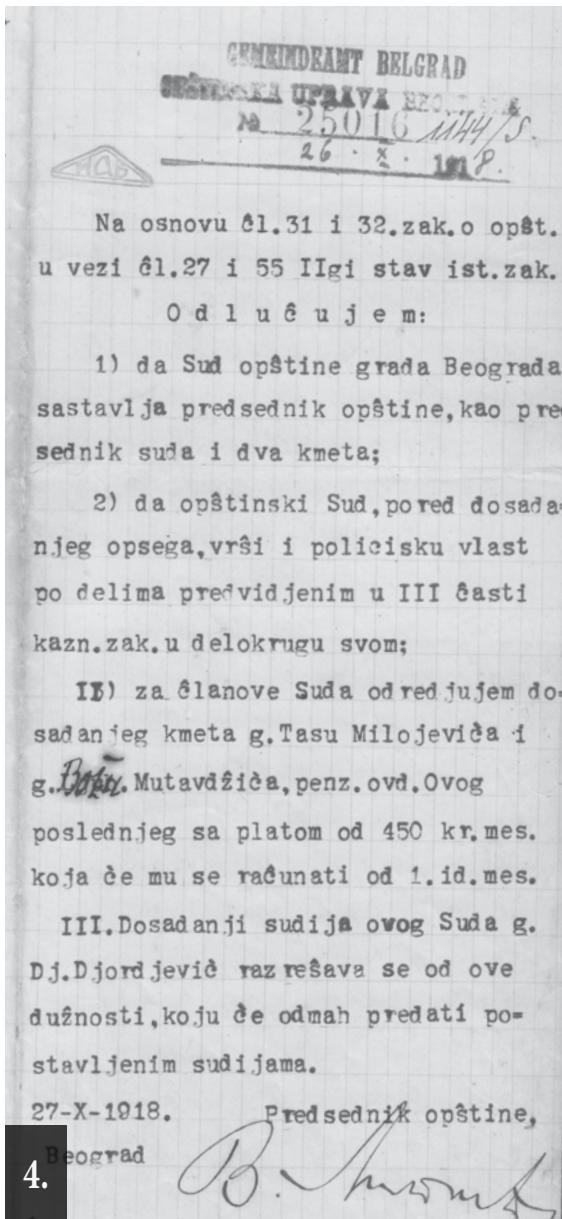
ПОСЛЕ
ОСЛОБОЂЕЊА

ОБНОВА РАДА ИНСТИТУЦИЈА ВЛАСТИ

1. Наредба новопостављеног управника града Београда о дужностима и раду обновљене власти по квартовима. Кварту теразијском упућује се 20 војних обвезника који ће бити употребљени за „вршење службе јавне безбедности, одржавање чистоће, реда и поретка”. Истовремено, налаже се Кварту да сачини распоред ноћне страже. Београд, 25. октобар 1918.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

4. Општинска управа проширује делокруг рада Суда Општине града Београда у циљу заштите личне и имовинске безбедности. 26. октобар 1918.
6. Плакат-проглас „Грађанима београдским“ у коме је Одбор јавне безбедности изнео одлуку о формирању пододбора за јавну безбедност, чија је дужност да се старају о реду, јавној и личној и имовинској безбедности. 31. октобар 1918.

Грађанима београдским

Одбор ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ, на основу одлуке своје, објављује грађанима:

По свима рејонима образовани су пододбори за јавну безбедност, чија је дужност да се непосредно старају за одржавање реда и да држе јавну, личну и имовину безбедност.

За извршење повеног им задатка пододбори су по свима рејонима установили народну гарду.

Одбор апелује на свест грађана, да ће драговољно поступити по свима упутивима ових пододбора, која буду издана у погледу одржавања реда и безбедности.

31. Октобра, 1918. год.
Београд.

Др. Михаило Поповић
Ст. Д. Рибарац
Коста Д. Главинић
В. С. Вељковић
Д. Пећин
Михаило В. Илић
Василије Антонић
Влада Тодоровић
Н. Д. Стевановић
Мих. Јовановић
Др. Марко Леко
Мита Живадиновић

6.

1918.

Београд

У СЛОБОДНОМ ГРАДУ

Управа Града Београда
Бр. 605
6. Новембра 1918. год.
Београд.

КВАРТУ... Ђ. Јовановић

Одмах по пријему свог акта што хитније објавите,
а је сам одређен курс крунама 100 круна за неких 50 дина-
ре - односно 1. круна 0.50 динара.

4.

Управни Града Београда,
В. Ј. Јовановић

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Краљевине Србије
Главно Државно Рачуноводство

Д.Р.Бр. 50.421.
20. Новембра 1918. год.
у Београду.

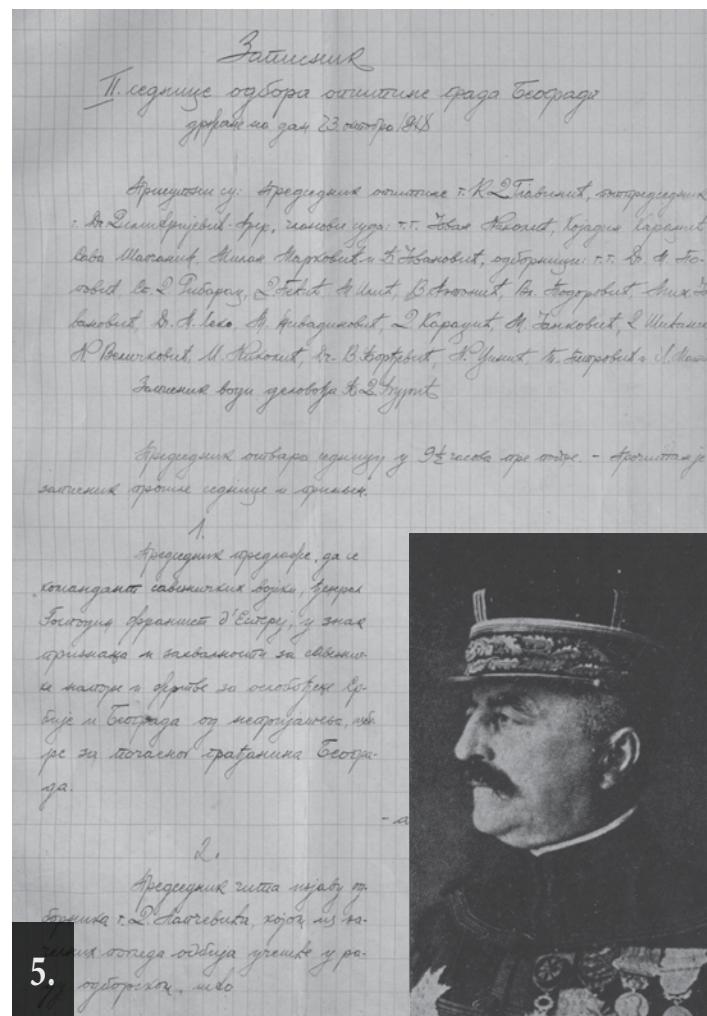
ОПШТИНИ ГРАДА БЕОГРАДА

Част нам је известити Вас, да Вам на каси Главне
Државне Благојне стоји на расположењу сума од
динара 30.000.- и словима: тридесет хиљада динара,
која се по решењу Господина Министра Финансија Д.Р.Бр.50.421,
од 18. свог месеца, има раздати сиромашним породицама мобилисаних
војника и подофицира, а које породице сада живе у Београду.

Молимо да гору суму изволните породићи, а да нам доц-
тре, после извршено исплате, изволите предати оригиналне призна-
нице и чликове, ради отпредава изузете суме од 30.000.-динара.

По наредби
Министра Финансија
Начелник,
В. Ј. Јовановић

3. Помоћ сиромашним породицама мобилисаних војника и подофицира које живе у Београду, Београд, 20-21. новембар 1918.
4. Објава о одређивању курса динара и круне (100 круна=50 динара). Београд, 6. новембар 1918.
5. Избор генерала Франшеа Депереа за почасног грађанина Београда „у знак признања и захвалности за савезничке напоре и жртве за ослобођење Србије и Београда од непријатеља“. Београд, 23. октобар 1918.

3.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

7. Списак страних поданика у Кварту теразијском сачињен по наредби о пријави свих страних поданика који су дошли у Београд након 15. јуна 1914. Београд, 25–26. октобар 1918.

Л	Сопственик - Енкаус	А - Установа	Л	Установа или агенција	Кв. Теразијски	Бр. 31	Списак страних поданика	Све странике које су пребројане
18.	Симонид - Бенда Вајса	а - Установа	54.	Установе и агенције	Кр. Теразијски	68		
19.	Ива Милановић	Риболов - Риболов	Касетарјам	54	Риболов	Кр. Теразијски		
20.	Софрија Буди	Риболов - Риболов	Касетарјам	51	Риболов	Кр. Теразијски		
21.	Желена Гретор	а - Установа	56.	Фабрика	Софрија			
22.	Кадица уједи Целана	а - Установа	57.		Кадица			
23.	Марта Мара	а - Установа	29.	Бан. инспекција				
24.	Борис Симонид	а - Установа	55.	Риболов				
25.	Сара Којић	Приватне компаније	56.	Риболов	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
26.	Јован Кастиљорад	Приватне компаније	58.	Риболов	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
27.	Јован Кукић	а - Установа	59.	Служб. инспекције	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
28.	Джови Куциничић	Приватни дом	60.	Едук. инспекције	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
29.	Лука Бодор	шахада	61.	Справа	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
30.	Села Бодор	"	62.	шахада	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
31.	Елизабета Лин	а - Установа	63.	Приватне	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
32.	Репор Асесор	а - Установа	64.	Приватне	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
33.	Ива Бодор	а - Установа	65.	Приватне	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		
34.	Желена Гретор	а - Установа	66.	шахада	Кадица	Бориса Марин 1908/1909 10/02		

1918.

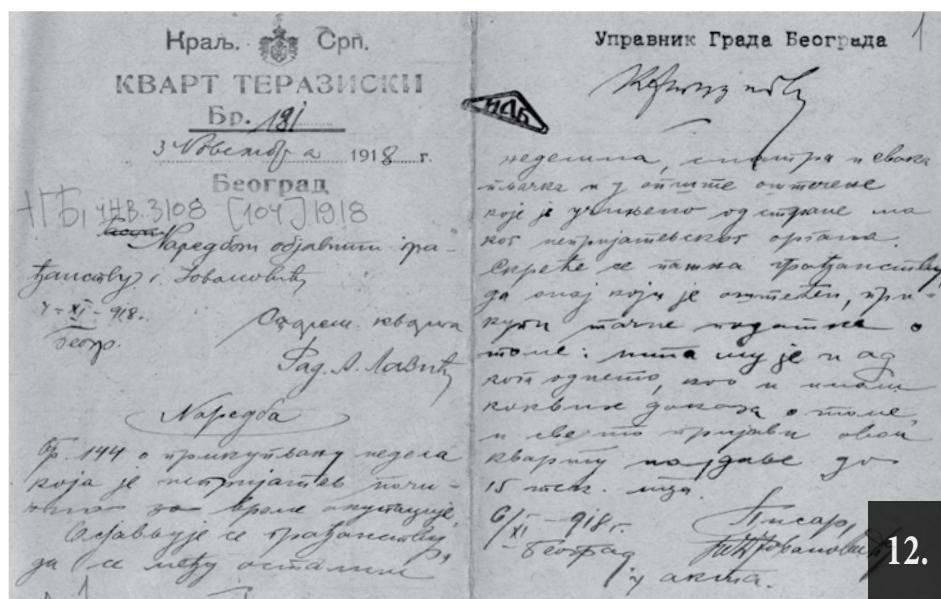
Београд

С П И С А К	
Р.г.Официра пуштених из ропства која су се пријавили појединим месним командама и то:	
Команданту места у Београду:	

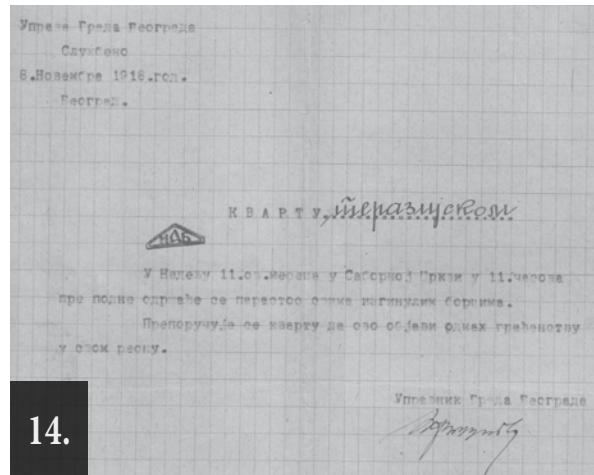
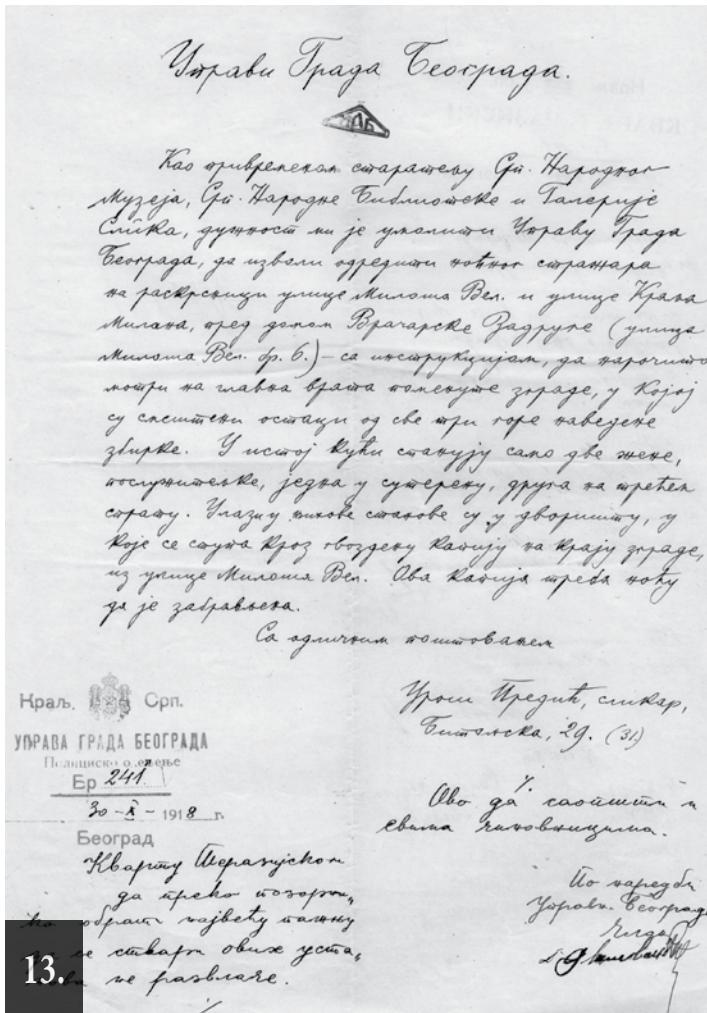
Активни:	ИМЕ	Резервни:
Пуковник Светозар Радаковић	Потпоручник Јаков Јаковљевић	Никола Јарковић
Потпуковник Јанутија С. Доброслављевић	"	Ворисло Томић
Мајор Милорад Чупић	"	Михаило Ненад
Мајор Стеван Чоловић	"	Михаило Клијан
Пуковник Љубомир Поповић	"	Драгомир Јовановић
Капетан II Никола Симоновић	"	Драгомир Ђорђевић
Капетан II Витомир Рајић	"	Радосав Јовановић
Капетан II Ђуго Ђанер	"	Иван Рачан
Капетан II Миленко Зарић	"	Константин Сламковић
Капетан II Аврам Русо	"	Стојан Димитријевић
Потпоручник Никола Мандић	"	Милија Танасијевић
" Љубомир Јовановић	"	Драгомир Ќиник
" Милоје Веселиновић	"	Јеленко Ђокић
" Крагутан Ђукаловић	"	
" Доброгоје Јаковљевић	"	
Капетан I Љубомир Јавковић	Капетан I	
Капетан I Милан Џаковић	Капетан I	Милосав Јелановић
Капетан II Аврам Пајдах	Капетан I	Лавар Стојадиновић
Капетан II Стојан Ђинчић	Капетан I	Јевта Рекочић
Потпоручник Тихомир Јасовровић	Капетан I	Никола Симоновић
" Војислав Томић	Капетан I	Милан Вељтић
" Веселин Николић	Капетан I	Јован Богдановић
" Јанутија Тихомировић	Капетан I	Матија Николић
" Марин Ђорђевић	Капетан I	Ранко Зечевић
" Лука Јавковић	Капетан I	Михаило Ваљчай
	Капетан I	Драгутин Брановачки
	Капетан I	Никола Јатић
	Капетан I	Никола Грујић
	Капетан II	Божидар Варалаш
	Капетан II	Иван Карић
	Капетан II	Радомир Михаиловић
	Капетан II	Тодор Трајковић
		Станислав Ђурић

10.

10. Наредба о прикупљању података о неделима причинљеним од стране непријатеља током окупације.
Београд, 4. новембар 1918.
12. Списак официра пуштених из ропства који су се пријавили команданту места у Београду, Нишу и Смедереву. Београд, 9. новембар 1918.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

13. Урош Предић, сликар, као привремени
старатељ Српског народног музеја,
Народне библиотеке и Галерије слика,
моли Управу града Београда да постави
ноћног стражара испред зграде Вра-
чарске задруге, у којој су смештени
остаци три наведене збирке. Београд,
30. октобар 1918.
14. Обавештење о одржавању парастоса
погинулим борцима. Београд,
8. новембар 1918.

КВАРТУ стражијском

Многа приватна лица обраћају се полицијским властима с молбом, да им се издају њихове ствари, које је непријатељ у своје време ревирирао за употребу у својим канцеларијама и приватним становима.

Да би ти грађани дошли до своје имовине, препоручује се кварту, да свима лицима, која би поднела доказе о својини ревирirаних ствари, ове издају на потпис по списку, у коме ће предате ствари бити тачно описане.

По наредби
Управника гр. Београда

Члан,
(Handwritten signature)

17.

КВАРТУ стражијском

Овдашња Команда Места актом својим Бр. 533 од 6. срп. мес. доставила је следеће:

„Наши војници који су били заробљени од непријатеља, или су се били предали налазе се у извесном броју на ослобођеној територији. Предузмите најенергичније мере, да се ти војници пронађу уз припомоћ полицијске власти и одмах упућује у своје команде. Од оних обвезника, чије су команде укинуте, формира ће команданти дивизија нарочите јединице и одмах известити Брховну Команду о њиховом броју. Ово исто учинити и са сним младићима који су у 21. години, који нису служили у кадру, а били интернирани од Бугара, а који се затекли ван свога родног места. По решењу Брховне Команде где да се упуте ови обвезници, употребити их за гарнизоне страже и остале војне службе.“

НАРЕДЈЕЊЕ:

Да Управник изволи издати потребна наређења, да се ови обвезници прикупе и упуне војној станици у Београд, где ће их примити и формираје извршити командант етапне трупе.

Обвезнике да упуне старешине квартова са списковима и то под командом најстаријег обвезника, који ће бити одговоран за ред и бројно стање упућених војника.“

Ови обвезници имају бити војној Београдској станици 10. срп. мес. до 5. часова по подне. Са собом да понесу две преобуке пар обуће за два дана.“

20.

./.

19. Слика квартовима и комесарџијама.
Преко мапе места, актом својим
данашњим, доставила њом је следеће:

„Реке Утарава најзгоднији
путем по којем Србовништво и народи му,
да своје државно оружје, наче или најузе-
ћијима као и муницију коју ће се
имају преходу чине пре свог Косметона.“

У првим ногама, слике ће бити
одговарјени Континенту ће већим звукама
Преће да постане у свему њој
свој наредби.

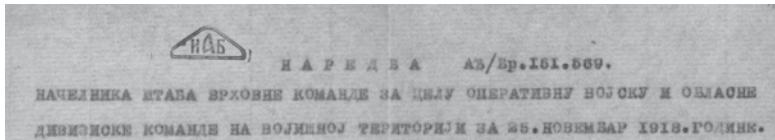
По наредби
Управника Београда
2. окт.

(Handwritten signature)

19.

17. Регулисање питања одузетих ствари грађанима од стране непријатеља за време рата. Београд, 12. новембар 1918.
19. Позив становништву за предају наоружања и муниције. Београд, 31. октобар 1918.
20. Наредба Команде места о проналажењу заробљених или непријатељу предатих српских војника и о њиховом упућивању у Војну станицу. Београд, 6. новембар 1918.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

У последње време пристигнули ми жалбе са свих страна, како највиши војници врло разна разбојништва, отимањима, плачке па чак и убиства налази грађанима града Београда, кио и плачку државне имаобразине која се налази на владивима или у магацинima на Савском и Дунавском нају.

Врло је вероватно да међу овим изградилима има и по који нај војник из јединице која за сала гарнизонирају у Београду, а још више има вероватности, да се у друштву ових изградилима налази и по који нај војник који дохази на одсуство у Београд или кроз Београд продаје за споје место рођења. - Највероватније је, да ове ово чине и поједино сумњиве личности, новојеници, који се на недоволни начин призремено облаче у војничко одело, те такоим својим немилостима худе угледу наих храбрих војника. - Ни у коме случају не могу претпоставити да је то дело наих честитих и храбрих војника, који су овојим досадашњим нечврстим страждевљем и надувачанском храброту и издржљивој задивилим цео свет који им се дели на свакоме кораку. -

Све ове појаве и неходите код лаховернога света бацају ружну сенку на нају прослављену војску. - за то сам решен да највероватније стапим на пут овој ружној појали, и зато позвавам све страждевље, да са своје стране буду немилостима у коришћењу свих законских средстава, да се пронађу они, који врло ове преступе и најстројије их казне. -

Свакога онога војника, који је пуштен кући на одсуство, па се узврати, да прије ове злочине, одмах га стражарко спровести у војску команду, без обзира, колико има одсуства, и предузети противу њега законске мере. -

У интересу је самих наих храбрих војника и целе наше војске, да они сами истре и пронадаве оне, који их срамте, те зато позвавам ове војнике, да свакога онога, кога ухвате на делу, или посумњаву у њега, да чини ма какве истине или преступе, да га одмах достављају редовним путем овојој команди, како би сваки искусно за то законске последице. -

Сва наредба да се саспти целој војсци. -

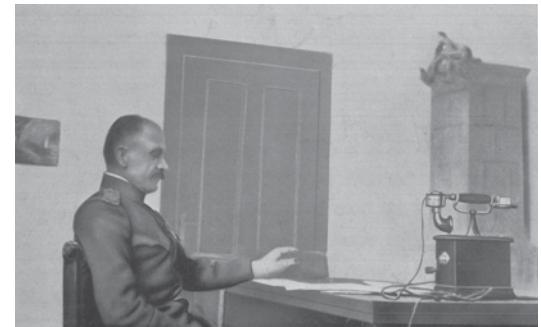
21.

**ШТАБ
ВРХОВНО КОМАНДЕ**

151.569.

По заповести Врховног команданта,
Најчелник штаба,

ВОЈВОДА, ЖИВОЈИН Р. МИШИЋ, с.р.

СВИМА КВАРТОВИМА И КОМЕСАРИЈАТМА.

НАРЕДБА

Непријатељ за време окупације натерао је наше трговце и јасне ријке те су на својим радњама истицали фирме латиницом написане.

Наређујем да се све ове фирме од данас за **ПЕТ ДАНА** промену, а у року од **ДВАДСЕТ ДАНА** истакну фирмe латиницом склоно закону о ријкама.

Кварт ће постарати о извршењу његовог наређења исте објавити и са сваким ко по њему нећи поступно казнати по наилежности.

22.

Управник града Београда.

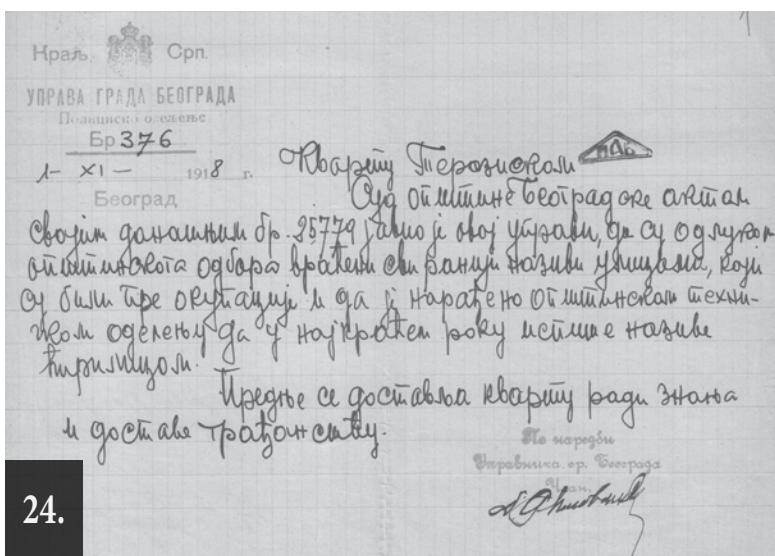
Р. Ђурушић

21. Наредба војводе Живојина Мишића којом најављује строге казнене мере за сваког војника који буде вршио разбојништво по Београду. Београд, 26. новембар 1918.

22. Наредба о враћању ћириличних написа на фирмама које су за време окупације биле замењене латиничним. Београд, 30-31. октобар 1918.

24. Одлука о враћању назива улица који су постојали пре окупације и наређење да се називи улица испишу ћирилицом. Београд, 1. новембар 1918.

24.

ШПИЈУНИ И САРАДНИЦИ ОКУПATORА

- Управа града Београда издаје наређење квартовима и комесарима да испитају „сва недела, које је непријатељ вршио за време окупације”, као и београдске грађане који су се у томе нарочито истицали. Београд, 28. октобар 1918.
- Јован Анитић подноси Кварту теразијском тужбу против Паулине Клајн, због шпијунаже. Београд, 27. октобар 1918.
- Управа града Београда наређује Кварту теразијском да потражи Милутина Ракоњца, чиновника Округа рудничког. Ракоњац, који је за време рата био аустријски детектив, отпутовао је за Београд, без пријаве властима, иако му је то било наређено. Београд, 12. новембар 1918.

Требајуће и Консултације.

Нагодујем Кварту - консулту да у сваки
посму Тарас усред сва недела, које је неприја-
теле вршио да брзе докуменци а који су
се налазили у чиновник аргана парничкој на-
шаде са обе недељнице.

Чиновник Тарас треба да усред сваки
десетак днева да брзе докуменци
који су се налазили у чиновник аргана парничкој
нашаде са обе недељнице.

У
Београду
Р. Ј. телеграф.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

Извештај Маршалу

Све учинакаш, бројиц. № 2. Маршал
Ратн. Комунике у Поводу овога чл. ср. 32.
и 33.

Ја сам сасвим убедљен да је, док је уз
разлог од борбе, а то је 1. маја 1918. године
26. октобра овога објекта, разорио се, и да
може да се вредно и значајно сасвим вади.
То, несвесно је искрена болеска подсећа, јер
се таје да овога узрока, Аустријански војници
и сина покушај, који је узрок, око којег
се је највећи понос српског народа наше Србије
и њеног друштва, падао са Губернатором, и то је
богдан Јован Кута, и синочји је један учесник
да је овој и који ствара вредност.

Кас Милитарна пратка, која је неке оствариле
Губернатору, да се оставиши и да се у бијају
Аустријанци, оправдари, и да се сада извориши
јас, подсвесна овога који је падао сасвим да
је јас. Тако да сада јас, овога сасвим да је
јас, уважи да овој, ћелији Губернатора, овога
који је сопствени купаја да је изводи сасвим, да се
је дешава, да се сада из правосудства, да се вади сасвим
и да се оставиши и сајфова, и да се вредност
која је била у Губернатору, често највећа и тако
се доказана, да се је доказала овога узрока, Губернатор
који је сопствени купаја да је изводи сасвим

2.

јасно је овога Аустријанца овога узрока.
Ратни је узрок, а то је узрок.

Због чега, тада овога који је
вредност овога члана, а да је овога, да је овога
дешава.

Причела је узроку,

27. октобра 1918. год
Београд.

(Симон Антонији)
Милутин III бунар
и је сада Немачкија

Извештај Маршалу.

Број 52.

28. октобра 1918. год
Београд

Управа Града Београда

Бр. 879.

12. новембра 1918. год.

Београд.

КВАРТУ.....

Начелство окр. рудничког депојем од 12. нов. 8. год.
Бр. 51 доставило је овој Управи, да је Милутин Ракочевић там, иначе
нелез, и нов, који је за време окупације био аустријски детектив и
које је било наређено да се свакога дана јавља овом начелству, ст-
пствовао је имена за Београд преко Арапчевића без пријаве овласти-
ти.

Милутин је средњег раста, са једном обрасу спашен,
тако да је плавих бркове, стар око 30 година.

Препоручује се кварту - комисаријату да најенергич-
није потражи именованог и нађеног овој Управи стражарис спроведе.

По наредби
Управника гр. Београда

Члан
Симон Антонији

4.

КА ПРЕСТОНИЦИ
КРАЉЕВСТВА СХС

КА ПРЕСТОНИЦИ НОВЕ ДРЖАВЕ

Управа Града Београда
Службено
12. Новембра 1918. год.
Београд.

К В А Р Т У *теразиска*

За смештај делегата Народног Већа из Загреба који
стичују сутра у редону тога кварта заузети су ниже означенчи станови.

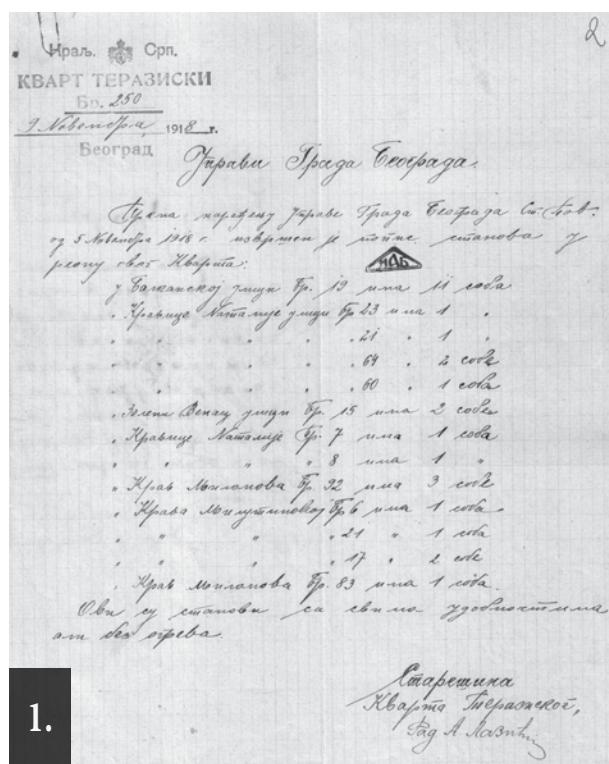
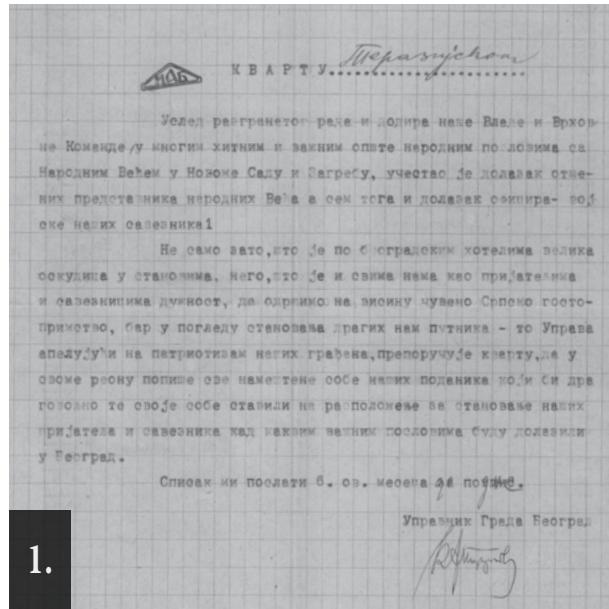
Препоручује се старешини кварта да у споразуму са
сопственицима становица припреми одређене собе за станововање како би
се делегати могли сместити сутра увече па ће о извршеној тога овим
путем известите најдаме сутра до подне.

1. ~~Милан Јакшић~~ улица ~~Кр. Јакшић~~ бр. ~~1~~
2. ~~София Слесаревић~~ улица ~~Кр. Јакшић~~ бр. ~~2~~
3. ~~Васе Јакшић~~ улица ~~Кр. Јакшић~~ бр. ~~3~~
4. ~~Лисол Јакшић~~ улица ~~Кр. Јакшић~~ бр. ~~4~~
5. ~~улица~~ бр. ~~5~~
6. ~~улица~~ бр. ~~6~~
7. ~~улица~~ бр. ~~7~~
8. ~~улица~~ бр. ~~8~~
9. ~~улица~~ бр. ~~9~~
10. ~~улица~~ бр. ~~10~~
11. ~~улица~~ бр. ~~11~~
12. ~~улица~~ бр. ~~12~~
13. ~~улица~~ бр. ~~13~~
14. ~~улица~~ бр. ~~14~~
15. ~~улица~~ бр. ~~15~~

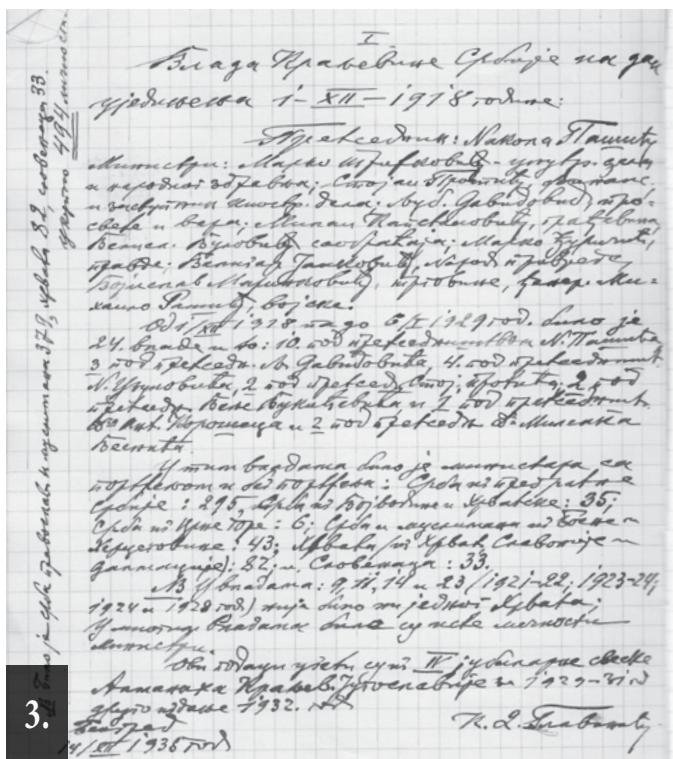
Управник Града Београда

К. Јакшић

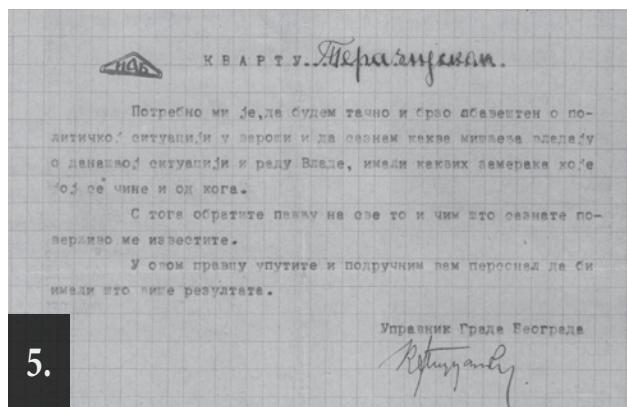
2.

1. Попис станови за смештај представника народних већа из Новог Сада и Загреба и официра савезничких војсака. Београд, 5. новембар 1918.
2. Управа града Београда доставља Кварту теразијском списак станови у којима ће бити смештени представници делегације Народног вијећа из Загреба. Београд, 12. новембар 1918.
3. „Влада Краљевине Србије на дан уједињења 1-XII-1918 године“. Концепт рукописа Косте Главинића. Београд, 14. децембар 1935.
4. Зграда протокола (Крсмановићева кућа) у којој је проглашено уједињење.

4.

5.

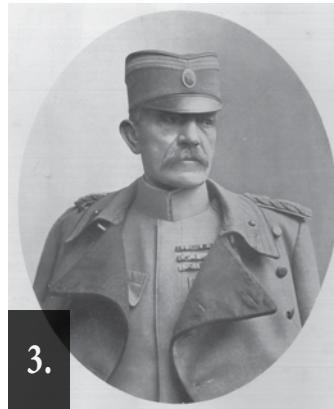
A black and white photograph showing a construction or renovation site in an urban area. In the foreground, there's a grassy slope and some low walls. Behind it, a wide, light-colored paved area is being worked on by several people. Some are pushing wheelbarrows, while others are working with shovels. In the background, there's a large, two-story building with a prominent triangular pedimented roof and a chimney. Large trees are planted in front of the building, partially obscuring it. The sky is overcast.

СЕЋАЊА,
ПРИЗНАЊА,
ОДЛИКОВАЊА

Београд 1918.

ОДЛИКОВАЊА И ПРИЗНАЊА

2. Списак војника српске војске одликованих британским одличјима (23. септембар 1918).
3. Војвода Живојин Мишић.
4. Штампана наредба начелника Штаба врховне команде Живојина Мишића, са похвалама и карактеристикама за официре српске војске. Париз, 22. октобар 1919.

А.Б.БР. 245.999.

НАРЕДБА

НАЧЕЛНИКА ШТАБА ВРХОВНЕ КОМАНДЕ ЗА ЦЕЛОКУПНУ ОПЕРАТИВНУ ВОЈСКУ

ЗА 22. ОКТОБАР 1919. ГОД.

1. Помоћник Начелника Штаба:

Генерал Петар Пешић.

Како врло вредан, бистар и окретан узрој је видлог удела у припреми и извођењу наше офанзиве у јесен 1918. године. Својим интелигентним и неуморним радом на најважнијим питањима знатно је доприносио њеном успеху.

Расположен је великом цинцем и војном спроменом, јаким моралом и карактером, као и великом државном и војном послу. Неволја пре избором да буде стављен на место најважнијих војних инстанција. Као наш војни делегат на Конференцији Мира у Паризу, и по мојему службеном сазивају и по уговору добијеним на име места у Паризу, генерал Пешић и при овоме поуздано показао је велику уменост и спрему прај даљину стручних војних података по сушта војним питањима. Наше војне интересе прај енергично је објашњавао и уменно протежирао и код страних војних делегата. Заслужује сваку препоруку.

2. Командант Јадранских Трупа:

Генерал Драгутин Милутиновић.

У почетку наших успешних офанзивних операција са Солунском фронту у 1918. години, по извеснијем временом узроје је изабран за начелника Јадранских Трупа. Иако је био веома млад, један од најбољих војних официра у армији, је убрзо постапао као и веома довољно способан и опитан официр, који је узројио велику успесу највећим делом јужне Србије, још из Скопља само као једини војни официр хитно је упућен за Команданта Јадранских трупа који су описанисали преко Неби и даље целијуном просторијом Пире Горе и близокога Јадранског приморја у цијлу проприетарне непријатељских делова, који су се тамо налазили. Скоре без икаквих техничких и подврзних престрела, енергичним и уменним својим командовањем, са подручјем по трупама, и под највећим неповољностима онима, успео је да целеокупну напред поменуту просторију очисти од непријатељских делова и да доцније знатно припреми административним и политичким властима у власништву и консолидују општина припадка у Пире Гори. Способан јенерал за командовање дивизијом и за послове на највишим штабовима. Заслужује сваку препоруку.

3. Команданти Начелника Артиљеријеског Одјељења:

Генерал Светозар Матић.

Како врсома спреман артиљеријски официр развио је изјављује енергију и понзао високо спрему за време припреме и извршење наше офанзиве у јесен 1918. године, и то тако у погледу командовања и борбене употребе целиокупне артиљерије, тако и у погледу њеног спнабдевања мунцијом и осталим материјалом. Обзорим на велике артиљеријске масе које су биле употребљене при овој офанзиви потребне су биле ретке способности да се оне успешно уделе уврзу.

У општине, способан јенерал, како за артиљеријске послове, тако и за командовање дивизијом. У операцијама 1916., 1917. и у првој половини 1918. године усменно је командовао дивизијом.

4. Начелник Оперативног Одјељења:

Бен. штабни пуковник Данило Калаџајовић.

Како врло спреман, смисљен, срећен и за службу испонирани јенералитетни официр узрој је видлог удела у извођењу наше офанзиве на Солунском фронту у 1918. години. Својим неуморним радом знатно је доприносио њеном успеху.

Способан јенерал, који способно да командује дивизијом и да прими ќенералитетне послове у већим штабовима. Може се употребити за најтеже и најделикатније војне и војно-политичке мисије.

Последњим неколико месеци заступао је помоћника Начелника Штаба у Врховној Команди. Са пеговом целиокупном, неуморном и успешном службом у Штабу био сам уврено задовољан. Заслужује сваку препоруку.

(List No. 28.)

War Office,
23rd September, 1918.

BRITISH DECORATIONS

AWARDED TO THE

ALLIED ARMIES.

DECORATIONS AWARDED TO THE SERBIAN ARMY.

(Q137/4069.)

ORDER OF THE BATON.

To be an Honorary Member of the Military Division of the Second Class or Knight Commander (K.C.B.)—

Colonel Panta K. Grouitch, Commander of the Royal Artillery.

Colonel Svetozar L. Matitch, Commander of the Danube Division.

General Lioubomir Militch, formerly Commander of the Timok Division.

Colonel Milan T. Tutakovitch, Commander of the Vardar Division.

Order of St. Michael and St. George.

To be Honorary Members of the Second Class or Knight Commander (K.C.M.G.)—

General Bošnadar P. Terzitch, the Minister of War.

General Milos M. Vassitch, Commander of the 3rd Army.

To be awarded the MILITARY CROSS (M.C.)—

Reserve Infantry 2nd Lieutenant Kossan L. Brjanski, Machine Gun Section of 3rd Infantry Regiment.

Reserve Infantry Lieutenant Dragutin S. Butarevitch, 8th Infantry Regiment.

Cavalry Lieutenant Bošnadar R. Djurovitch, Cavalry Company.

Infantry Captain Vekoslav A. Georgievitch, Company Commander, 5th Infantry Regiment.

Artillery Captain Aleksije Katitch, Commander of Battery.

Reserve Cavalry Lieutenant Zhehoin Krstitch, with the British Mission.

Infantry 2nd Lieutenant Dragubil M. Mihailović, Machine Gun Section of 23rd Infantry Regiment.

Medical Major Dr. Victor Moravatz, in the Kessovo Division.

Reserve Cavalry Captain Milos Petronjevic.

Infantry Captain Velimir S. Radoskevitch, Company Commander, 11th Infantry Regiment.

Reserve Infantry Captain Milan V. Sotirov, Commander of Company in 6th Infantry Regiment.

Reserve Infantry Lieutenant Stanolo M. Stevanovitch, Machine Gun Section 13th Infantry Regiment.

Carabineer Milivoje Tcholak-Antitch, in the 1st Army.

Reserve Infantry Captain Sava Tomitch.

Reserve Infantry Lieutenant Lioubomir R. Tokich, 9th Infantry Regiment.

Infantry 2nd Lieutenant Sipra S. Tsvetanovitch.

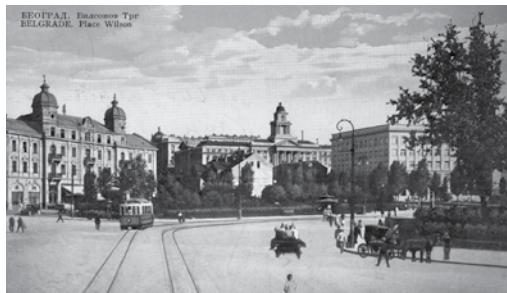
Infantry 2nd Lieutenant Sipra S. Tsvetanovitch, 11th Infantry Regiment.

**The Honorary Companions of the
Services Order (D.S.O.)—**

Lieutenant-Colonel Vladislav J. Derok, Commander of the Auto-Corps.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

7. Француски генерал Франше Депере одликује српске официре орденом Легије части.
  8. Записник са свечане седнице Београдске општине од 31. јануара 1921, одржане поводом предаје и пријема Крста Почасне Легије, којим је председник Француске републике одликовао Београд.
  9. Одлука Београдске општине о именовању дела града код железничке станице у „Вилзонов Трг“. Београд, 14. фебруар 1919.

108/132
Баронеса I. Револьт сочленяется с
Баронеса Дензеловна замужем за бывшим
14 февраля 1919 года у самой бывшей замужней
Сын -
Джесселла поддесантник имен. Флор. А. Шагинян
Дочь - Сир. Р. Баронеса
Фамилии отсутствуют: *Люб*

Myakatavie River
Bear Laramie
Mt. Heron Club
Coco Atoll
Jewell's Tapir
Acrobatic Loon
Mass. Kingbird
Bar-headed Gull
Herring Gull
Laysan
Red Phalarope
Gal. S. Bittern
Spoonbill
Mallard
Lesser Scaup
Lam. & Gull-billed Tern
Baffinland Duck
Mallard
Pigeon
Duck Hawk
Shrike
Vireo Warbler

139.

Rag je otvor rag ryte vo (6)
meed gusapa

2/ Rag ce otvor broni 2 gta
zbr vo (8) meed gusapa

3/ Ja saroni so (2) gta
gusapa. ~~red~~

І
Во времето на Суга да се
засяга със застъпниките на
им имаща наложено залогово
засега съдебната съдебна
правда Северо Американ-
ска конфедерация Вирджиния
Северна южна

9.

Л да се и знае како
и где варварскија српска
народна поса - бројеви
који глажеши у Македонији
стапиши је се симпатично
запади: Копатека Пеша
кана Моба земуна Влас
сва, Караджичко и Кара-
чица - је буђуће се, а
Будимпешта Гигантски
згради Северо-Балкане
Приштина Битоља Битољ
и нај, Бугарија бр.
и македонији је уз граѓан

Записник

Следије Реднице на дан 30^о јануара 1921.
одржане у Задру Јасавац вароши Сремашине.
као на дан Крстоваје и шаљена Краљу
Петру I Петровићу, кога је одмикавао Београд
од српске Административне Примичуске Републике.

Пријуши сјећањи и говети.

Драгоман В

Д. Ербен - Dr. Dr. Radetzky

Милан Јовановић, Милан Јовановић,
Симеон Јовановић, Јован Јовановић

Д. Јовановић Јован Јовановић
М. Јовановић Јован Јовановић

Присутни обронци и гости

S. Alexander

J. D. Espíneza — Dr. Alberto Padilla

Mitteilung. Münze 10 Pf.

L. lebist Leon Gacke

Chlorophyllum r. f.

Документы для подтверждения
личности и места жительства

10. The following table shows the number of hours worked by 1000 employees in a company.

Београд

1918.

УДРУЖЕЊЕ БРАНИЛАЦА БЕОГРАДА

1. Спомен-костурница браниоцима Београда 1914-1918, 1931.
2. Позивница Удружења бранилаца Београда за присуство помену у Костурници бранилаца Београда 9. октобра 1940. на дан прославе двадесетпетогодишњице „нај-крававијих борби око Београда“.
8. Потврда којом Одељење опште полиције потврђује да је Удружење бранилаца Београда пријавило одржавање скуштине 10. новембра 1935.

1.

Под највишом заштитом кн. В. Краља
ПЕТРА II
УДРУЖЕЊЕ
БРАНИЛАЦА БЕОГРАДА

Београд, 1 октобра 1940

На дан двадесетпетогодишњице најкрававијих борби око Београда, 9. октобра о. г., Удружење бранилаца Београда, по одредбама својих правила, приредиће свечан помен на Костурници бранилаца Београда, на новом гробљу, у 11 часова пре подне, своме Врховном Команданту Блаженопочившем Витешком Краљу Александру I Ујединитељу и свима својим друговима славно палим у крававим борбама у одбрани престонице.

Удружење бранилаца Београда има част позвати Вас да присуствујете овом помену, који се приређује у спомен оних који своје животе жртвоваше за нашу слободу и чаше наше престонице.

Секретар,
ВИТОМИР Ј. ЈОВАНОВИЋ

Претседник,
СВЕТ. К. УРОШЕВИЋ

2.

ПОТВРДА.

Којом Одељење опште полиције на основу § 7. тачка 2. Закона о Удружењима, аборовима и договорима потврђује да је
Удружење бранилаца Београда
пријавио одржавање своје скуштине у локалу „*Следећа Сладарска № 30*“ на дан *10. новембра* 1935. године у ... часова.

Бр. 17659
5. XI.
Београд
Под највишом заштитом кн. В. Краља Петра II.
УДРУЖЕЊЕ
БРАНИЛАЦА БЕОГРАДА
Вој. 130
8. новембра 1935. год.
Београд

Потврђено
Шефом одељења опште полиције
у њеном одсеку I.

8.

ХРОНОЛОГИЈА

Јун – На место команданта савезничких санага на Солунском фронту стигао генерал Франше Д'Епера.

20. јун / 3. јул – Ратна конференција Савезника на Солунском фронту, почетак припрема за пробој.

1/14. септембар – Артиљеријском паљбом из око 550 топова започела Солунска офанзива. Сутрадан је 26 дивизија, међу којима и 6 српских из састава 1. и 2. армије, кренуло у пешадијски пробој на фронту укупно широком око 120 километара.

7-16. септембар / 20-29. септембар – Српске трупе ослободиле: Кавадарце, Прилеп, Штип, Струмицу, Велес, Радовиште, Крушево, Скопље.

18. септембар / 1. октобар – Српске трупе ослободиле Врање.

20. септембар / 3. октобар – Након иступања Бугарске из рата и укидања бугарске управе, формиран немачки Војни гувернман у Нишу.

23. септембар / 6. октобар – У Загребу формирано Народно вијеће Словенаца, Хрвата и Срба, које је проглашено уједињење у народну, слободну и независну државу Словенаца, Хрвата и Срба.

24. септембар - 4. октобар / 7-17. октобар – Српске јединице ослободиле Лесковац, Ниш, Пирот, Куршумлију, Ђаковицу, Зајечар, Крушевац, Брус.

3/16. октобар – Донет Манифест цара Карла о преуређењу Хабзбуршке монархије.

10/23. октобар – Српска војска ослободила Нови Пазар.

11/24. октобар – Српска армија ослободила Неготин.

13-14. октобар / 26-27. октобар – Српске јединице ослободиле Крагујевац, Чачак, Деспотовац и Јагодину.

14/27. октобар – Нови аустроугарски министар спољних послова затражио да се закључи сепаратни мир.

15-16. октобар / 28-29. октобар – Српске трупе ослободиле Пожаревац и избиле на Дунав.

16/29. октобар – Хрватски сабор раскинуо државноправне односе између Краљевине Хрватске, Славоније и Далмације са Краљевином Угарском и Царевином Аустријом и укинуо Хрватско-угарску нагодбу.

17/30. октобар – Српске трупе ослободиле Ваљево, Смедерево и Гроцку.

17/30. октобар – Франше Д'Епере, главнокомандујући савезничких трупа на Балкану, наложио да се бар мање српске јединице пребаце преко великих граничних река како би се свету могло саопштити да су Антантине трупе прореле на тло Аустроугарске.

18/31. октобар – Српска врховна команда издала наређења да српске трупе пређу на територију Аустроугарске.

18/31. октобар – Народно вијеће обратило се силама Антанте, обавестивши их да је на јужнословенским територијама Аустроугарске империје образована Држава Словенаца, Хрвата и Срба, која је проглашала ратно стање са силама Осовине и изразила спремност да ступи у заједничку државу са Србијом и Црном Гором.

Крај октобра/почетак новембра – у Београду избила епидемија шпанске грознице.

19. октобар/ 1. новембар – Ослобођење Београда. После два месеца и 800 километара пређеног пута од Доброг поља до Београда, у преподневним часовима војвода Петар Бојовић са трупама ушао у град.

19. октобар/ 1. новембар – Отпочеле операције ослобађања Војводине. Српска војска ушла је 9. новембра у Нови Сад, 12. у Вршац и Кикинду, 17. у Велики Бечкерек.

21. октобар/ 3. новембар – Делови српске 1. и 2. армије почели пребацивање преко Саве, Дунава и Дрине.

23. октобар/ 5. новембар – У Београд стигла изасланства из Земуна, Панчева и Осијека с молбом за војну помоћ.

23. октобар/ 5. новембар – Народно вијеће из Загреба упутило делегацију у Србију, у складу са својом ранијом одлуком да позове савезничке трупе (изасланци стigli у Београд 8. новембра).

23. октобар/ 5. новембар – Избор генерала Франше Депереа за почасног грађанина Београда „у знак признања и захвалности за савезничке напоре и жртве за ослобођење Србије и Београда од непријатеља“.

24. октобар/ 6. новембар – Започела Женевска конференција председника српске владе Николе Пашића са представницима Југословенског одбора, Народног вијећа Словенаца, Хрвата и Срба и српске опозиције.

26. октобар/ 8. новембар – Београдска општинска управа проширила делокруг рада Суда Општине града Београда у циљу заштите личне и имовинске безбедности.

26. октобар/ 8. новембар – Уласком српских трупа, Панчево прешло под српску државну управу и српску локалну администрацију.

27. октобар/ 9. новембар – Свечани долазак у Београд престолонаследника Александра Ка-рађорђевића.

Ослобођење Београда у Првом светском рату

- 28. октобар/ 10. новембар** – У Београду успостављено јединствено време за војску и грађанство: подне је објављено једним топовским пущњем са Топчидерског брда.
- 29. октобар/ 11. новембар** – Ступио на снагу Уговор о примирју међу савезницима и Немачком, потписан 6. новембра у Компјену, чиме је формално завршен Први светски рат.
- 31. октобар/ 13. новембар** – У Београду потписано примирје са Угарском, којим се утврђује престанак непријатељства на боиштима и истовремено одређује повлачење угарске војске и запоседање испражњених територија од стране српских и савезничких снага.
- 1/14. новембар** – У Београду враћени називи улицама који су били пре окупације и издато наређење да се називи улица и фирми у најкраћем року испишу ћирилицом.
- 6/19. новембар** – Утврђен курс динара и круне (100 круна = 50 динара).
- 11/24. новембар** – У Саборној цркви у Београду одржан парастос војницима изгинулим у рату.
- 18. новембар / 1. децембар** – Регент Александар Карађорђевић прогласио „уједињење Србије са земљама независне државе Словенаца, Хrvата и Срба у јединствено Краљевство Срба, Хrvата и Словенаца“.
- 26. новембар / 9. децембар** – Наредба војводе Живојина Мишића којом најављује строге казнене мере за сваког војника који буде вршио разбојништва по Београду.
- 27. новембар / 10. децембар** – Никола Пашић се вратио у Београд.
- 2/15. децембар** – У хотелу Касина у Београду одржан протестни збор, политичка конференција на којој су говорили Иван Хрибар, др И. М. Чока и др Гри[согон], против запоседања Трста и његовог непосредног zaleђа, Горичке, Истре, дела Крањске, Ријеке, дела хрватског приморја и Далмације, истарских и далматинских острва од стране Италије.
- 3/16. децембар** – Српска Народна скупштина једногласно изгласала уједињење Срба, Хrvата и Словенаца у заједничку државу.
- 7/20. децембар** – Указом регента Александра Карађорђевића образован је први Министарски савет (влада), са Стојаном Протићем на челу, који је установио државну заставу, грб и назив државе – Краљевство Срба, Хrvата и Словенаца (распуштен 16. августа 1919).
- 8-9/21-22. децембар** – Влада донела одлуку да се сва посланства и конзулати Краљевине Србије преименују у посланства Краљевства СХС.
- 8/21. децембар** – Српска Народна скупштина прихватила саопштење владе да су се сви политички фактори покрајина нове државе сагласили о саставу једног представништва за целу Краљевину и изабрала посланике за Србију. Самим тим Народна скупштина Србије престала је да постоји.
- 8/21. децембар** – У службеној кореспонденцији започела употреба назива нове државе.
- 16/29. децембар** – Народно позориште званично започело рад Стеријиним комадом „Зла жена“.
- 18/31. децембар** – Београд проглашен престоним градом Краљевства Срба, Хrvата и Словенаца.

ПОПИС ЕКСПОНАТА

УВОДНИ ПАНО

1. Калемегдан, плато испред споменика Победник, 1937. год. ИАБ-1165-А-1-0143

БЕОГРАД У ВЕЛИКОМ РАТУ

1. Карта Београда са околином, 1914, власништво аустријског официра. Означене су фабрике, манастири, двор, имања („мајур“), кафане, ловачке куће... ИАБ, 2768, инв. бр. 5
2. Карта Београда, 1 : 200 000. Израђена и за штампу спремљена у Географском одељењу и Картографској радионици Врховне команде. Крф, 1916. ИАБ, 1119, К 62 6. 2. 7
3. Телеграм Тодора Стефановића Виловског упућен Управи града Београда у коме се извештава о званичном аустријском саопштењу од 6. фебруара о бомбардовању Београда. Ниш, 10. фебруар 1915. ИАБ, УГБ, 1915, инв. бр. 2179, 16
4. Потпоручник Ђорђе Рош прима рапорт на положају на савској обали приликом борби за одбрану Београда 1915. године. ИАБ, ЗФ, Ц-3-51
- 5-6. Аустроугарски војници у Старом двору 1915. године. Данас седиште Скупштине града Београда. ИАБ, ЗФ, Ц-2-9; ИАБ, ЗФ, Ц-2-10

ЖИВОТ У ОКУПИРАНОМ ГРАДУ

1. Поводом разматрања питања о набавци брашна речено је да се сматра да у Београду има око 20.000 становника. Записник са XVI седнице суда и одбора општинског од 24. октобра/6. новембра 1915. ИАБ, ОГБ, ЗОО, инв. бр. 34, стр. 110-115
2. Претплатне карте за трамвајски превоз на име др Војислава Вељковића, за фебруар 1916. и август 1917. ИАБ, 2877
3. Бонови за куповину кромпира, пасуља и лука, за породицу од 2 до 3 члана. Новембар, 1917. ИАБ, 2877
4. Потврда о плаћеном порезу на име Војислава Вељковића, за 1916. и 1917. годину. Београд, 13. мај 1918. ИАБ, 2877
5. Списак ученика Београдске музичке школе са статистичким подацима за школску 1916–1917. годину. ИАБ, 282
6. Наредба Општинске управе Београда о забрани продаје масти и сланине од 1. марта 1918, због снабдевања купонима. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 9, ф.1, р.11/1918

Ослобођење Београда у Првом светском рату

7. Наређење Цесарско-краљевске окружне команде о давању на увид рукописа особља општинске управе и чланова њихових породица. Београд, 16. август 1918. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 9, ф.1, р.3/1918
8. Београдске новине (Belgrádi Hirek), Год. II бр. 94, 6. април 1917.

У ЛОГОРИМА АУСТРОУГАРСКЕ

1. Молба породице Димић за пуштање Александра Димића из логора Нежидер. Београд, 10. мај 1916. ИАБ, 2877
2. Плакат поводом изложбе слика-скица тајно рађених у нежидерском логору. Изложба је приређена после рата у II београдској гимназији. Непозната година. ИАБ, ЗШТ, К 11 / П, I, 8
3. Фотографија логора Нежидер, 1915. Mannsberger, Schäfer, *Das Neusiedler Internierungslager 1914–1918*.
4. Молба групе грађана интернираних у Браунауу Војиславу Вељковићу за интервенцију ради повратка кући. Браунау, 8. фебруар 1916. ИАБ, 2877
5. Списак грађана (87 лица) интернираних у Ашаху. Списак садржи податке о занимању и београдској адреси интернираних лица. ИАБ, 2877
6. Дописне карте Наталије Анђелковић из логора Цеглед, упућене сестри Анки Тасић и супругу Милану Анђелковићу у Београд. 11. март–4. септембар 1916. ИАБ, ЗФК, К 11 / XIII, 24-39
7. Повратак интернираних лица, пристиглих са лађа: у ходу ка железничкој станици у Београду. Андра Поповић, *Ратни албум 1914–1918*, Београд, 1926, 352.

МАТЕРИЈАЛНО УНИШТАВАЊЕ БЕОГРАДА

ВОЈНО РАЗАРАЊЕ

1. Списак зграда оштећених од стране непријатеља. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 1747
2. Пријава ратне штете причинење приликом бомбардовања и током окупације на кућама Ђорђа Н. Вуча. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 8
3. Белешка о ратној штети причиненој Србији у току Првог светског рата. ИАБ, 2877
4. Аустријско бомбардовање Београда – Балканска улица. ИАБ-2145-К16-6.3.3.15.
5. Аустријско бомбардовање Београда – фабрика дувана у улици Војводе Мишића, Београд. ИАБ-2145-К16-6.3.3.61;
6. Аустријско бомбардовање Београда – зграда Класне лутрије у којој је од 1954. до 1973. био смештен Историјски архив Београда.
7. Аустријско бомбардовање Београда – Теразије. ИАБ-2145-К16-6.3.3.69
8. Аустријско бомбардовање Београда – Опсерваторија, Горњи град, Калемегдан. ИАБ-2145-К16-6.3.3.17
9. Аустријско бомбардовање Београда – зграда Министарства рата Краљевине Србије, угао Немањине и кнеза Милоша. ИАБ-2145-К16-6.3.3.13

10. Аустријско бомбардовање Београда – Викторовићева апотека поред хотела Москва.
ИАБ-2145-К16-6.3.3.68

ПЉАЧКАЊЕ

1. Попис ствари из куће генерала Петра Мишића и супруге Милице у Милоша Великог 13, украдених током окупације. ИАБ, УГБ, 1919, инв. бр. 3115, 1
2. „Аустријанци све узеше из општине једва је кажу председик, извукао 300 хиљада круна да сачува – остало до 2 милијона узеће Шваба.“ – Дневник Наталије Аранђеловић. Београд, 9. октобар 1918. ИАБ, МГ, К-1 /I, 2
3. Б[ернард] Рапапорт, холандски конзул и директор „Анкера“ пријављује Кварту теразијском штету која му је причинјена током окупације у његовој кући, у Краља Милана 32. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 194
4. Михаило Петковић пријављује Кварту теразијском ратну штету причинјену његовој часовничарско-јувелирској радњи, на Теразијама 38. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3109, 96
5. Захтев за повраћај ствари које је окупатор узео из стана избегле Живке Голубовић. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 28
6. „Ноћас је од Немаца опљачкан Савин и Којовић. Сви трговци данас робу исељавају из дућана и носе кућама..“. Дневник Наталије Аранђеловић. Београд, 5. октобар 1918. ИАБ, МГ, К-1 /I, 2
7. Филијала Прашке кредитне банке у Београду пријављује штету уништењу током окупације у стану њеног директора, Карла Хусњика, у Крунској 44. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 232

ПЉАЧКАЊЕ И УНИШТАВАЊЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

1. Дирекција плене Краљевства СХС обавештава Суд Општине града Београда о повратку општинске архиве из Беча. Такође наводи да су све књиге и архиве предате Комисији за преглед свију књига и архива пронађених у „непријатељском плену“. Комисија је радила у згради бивше Лутеранске школе у улици Вука Каракића. 13. октобар–19. новембар 1919. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 9, ф.1, р.84/1919
2. Протојереј Петар Милојевић пријављује Кварту теразијском ратну штету причинјену Вазнесењској цркви у Улици Милоша Великог 16. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3109, 571
3. Аустроугарски официри испред споменика Карађорђу на Калемегдану, срушеном 1916. године, током аустроугарске опкупације. На том месту се данас налази споменик захвалности Француској. ИАБ, ЗФ, Џ-2-7
4. Молба за формирање комисије за процену ратне штете за грађевине и споменике који имају национални, верски, историјски, или уметнички значај, а поводом накнаде за уништени Карађорђев споменик на Вел. Калемегдану. 4. фебруар 1922. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 1747
5. Општина града Београда тражи накнаду за уништени споменик Карађорђу на Великом Калемегдану у износу од 1.500.000 динара. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 1747

Ослобођење Београда у Првом светском рату

6. Документација о предаји аката аустријског гувернмана Општини града Београда из 1920. год. Међу актима су и положница Општине града Београда код Угарске опште кредитне банке (1916), скица стоваришта на Дунаву, план резервоара воде на Бањици (1916).
ИАБ, ОГБ, инв. бр. 12, 1920, ф-3 р.142/1920
7. Протојереј Петар Милојевић пријављује ратну штету Кварту теразијском, у име Певачког друштва „Станковић“ чији је председник. Именовани доставља Кварту списак оштећења у згради Друштва, у улици Милоша Великог 1, као и имена сведока „која су видела варварства учињена у овој лепој згради“, међу којима је и Арчибалд Рајс. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3109, 169
8. Извештај о судбини драгоцености из Народног музеја у Београду: извештај М. Џеровића, инспектора Министарства унутрашњих дела, министру просвете и црквених послова о судбини „старина“ из Народног музеја које су крајем 1915. пренете из Београда за Косовску Митровицу, 25. мај–4. новембар 1916. ИАБ, 1236, инв. бр. 2, М196/1916

ПРОЦЕНЕ РАТНЕ ШТЕТЕ

1. Суд београдске општине пријављује Управи града Београда да је непријатељ у рату на непокретностима нанео штету у износу од око сто милиона динара. 26. децембар 1918.
ИАБ, ОГБ, инв.бр. 1747
2. Допис министарства грађевина Суду општине београдске у вези са проценом штете на свим грађевима у Београду, 13. децембар 1918. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 1747
3. Допис Комисије за ратну штету Суду општине београдске са детаљима о износу причињене штете на зградама, 10. фебруар 1919. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 1747. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 1747
4. Извештај Комисије за репарацију ратне штете Прелиминарне мировне конференције. У тексту се наводе услови за пријаву ратне штете причињене приватним лицима, индустриским и државним добрима и начини процене ратне штете. ИАБ, 2877
- 5-6. Просторије Трговинске коморе у Београду децембра 1918. ИАБ-ТК-К 54-1, Трговинска комора у Београду 1910–1934, Издање Трговинске коморе у Београду, Штампа „Глобус“ Београд, Београд, 1934.
7. Аустријско бомбардовање Београда – Кнез Михаилов венац (данас улица Тадеуша Кошћушка) ИАБ-2145-К16-6.3.3.19
8. Аустријско бомбардовање Београда - разорена зграда у којој се налазило заступништво Фабрике ваздушних железница Адолфа Блајхерта из Лајпцига. ИАБ-2145-К16-6.3.3.59

ОД СОЛУНА ДО БЕОГРАДА

УОЧИ ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА

1. Прецизни подаци о војној служби Ивана С. Павловића, на каквим је дужностима био и са којим чиновима од дана мобилизације 1912. до 1918. Солун, 18. јануар 1918. ИАБ-2145-К1-1918-1.6
2. Фотографија Ивана Павловића са групом војника, 6. август 1918. ИАБ-2145-К16-6.3.2.16

3. Ратна оцена пешадијског пуковника Ивана Павловића за 1914–1916. годину. Солун, 5. мај 1918. Оцене потписали генерали Живојин Мишић, [Војислав] Гојковић, [Милош] Божановић, [Петар] Бојовић и [Милош] Васић. ИАБ-2145-К1-1916-1.4
4. Митраљези 10. пука под Голим Билом. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 319
5. Српска војска са заставом испред куће. ИАБ, ЗАрх К 16 / Зв ДМ
6. Српски војници испред Беле куле у Солуну, 15. новембар 1917. ИАБ, ЗАрх К 16 / Зв ДМ
7. Никола Пашић, Милорад Драшковић и војвода Степа Степановић посматрају положаје. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 324
8. Трупе Српског добровољачког корпуса у Русији, 1917. год. ИАБ-2145-К16-6.3.2.15

ОД СОЛУНА ДО БЕОГРАДА

1. Посматрање офанзиве на Солунском фронту са осматрачице на Кајмакчалану, 15. септембар 1918. ИАБ-2145-К16-6.3.2.18
2. Иван Павловић са осматрачице на Кајмакчалану посматра бомбардовање непријатељских положаја 15. септембра 1918, првог дана офанзиве на Солунском фронту. ИАБ-2145-К16-6.3.2.17
3. Пробој Солунског фронта. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 327
4. Војвода Живојин Мишић посматра јуриш српских дивизија при пробоју Солунског фронта 15. септембра 1918. ИАБ-ЗФ-Б4-58
5. Пешадија Дунавске дивизије гони разбијене аустро-немачке трупе ка Нишу, 10. октобар 1918. ИИАБ-ЗФ-Б4-58
6. Допис Управе Државне штампарије начелнику Главне војне станице на Крфу о штампању дописних карата – „са одговором“ – за преписку заробљених непријатељских војника. Крф, 27. септембар 1918. ИАБ, 1236, инв. бр. 1, 2400/1918
7. Одлука министра просвете и црквених послова Милоша Трифуновића, да се током селидбе Државне штампарије, „Српске новине“ привремено штампају у Скопљу. Крф, 5. октобар 1918. ИАБ, 1236, инв. бр. 1, 2477/1918
8. Опис стања у Земуну у вези са догађајима на Балкану и повлачењем аустроугарске војске и власти из Србије. Земун, 16. октобар 1918. ИАБ, ЗМ, инв.бр. 3607, 30/1918
9. Чекајући оца из Солуна. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 351
10. Наредба да се одмах по ослобођењу Београда пронађе Љубица Петровић и да јој се одузму државна акта која јој је на чување оставило муж Милисав. Крф, 6. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 7
11. Наредба бана Краљевине Хрватске, Славоније и Далмације од 25. октобра 1918. године о поступку управних власти у случају запоседања територије од стране непријатеља. ИАБ, ЗМ, инв.бр. 3607, 31/1918
12. Аустријанци заробљени приликом ослобођења Београда. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 346

ПОГИНУЛИ И РАЊЕНИ

1. Солунски фронт, после борбе. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 326
- 2-4. Спискови погинулих и рањених официра у септембру 1918. ИАБ-2145-К6-3.2.119
5. Списак официра умрлих од болести у октобру 1918. ИАБ-2145-К6-3.2.119
6. Списак погинулих официра до 20. октобра 1918. ИАБ-2145-К6-3.2.119

У БЕОГРАДУ

1. Београд окићен за дочек ослободилаца.
Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 350
2. Парадни марш српске војске кроз ослобођени Београд.
Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926., 350
3. „Радост је била неизмерна, није било ока, што није засузило – неко од радости а неко што неће свога милог видети!“ Дневник Наталије Аранђеловић, 19. октобар (1. новембар 1918).
ИАБ, МГ, К-1 /I, 2
4. Парада српске војске у ослобођеном Београду, 1. новембар 1918. ИАБ-ЗФ-Б4-58-60
5. Концепт текста апела Косте Главинића, упућеног грађанима пред улазак српске војске у ослобођени Београд. ИАБ, 1119, К 5 4. 1. , св 2 – 3
6. После два месеца и 800 километара пређеног пута од Доброг поља до Београда, војвода Петар Бојовић је 1. новембра са трупама ушао у град.
Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 7

ДОЛАЗАК ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА У БЕОГРАД

1. Списак набављених и позајмљених ствари за привремени стан престолонаследника Александра I Карађорђевића. Београд, 28. октобар 1918. ИАБ, 1119, К 7 3
2. Штампани плакат „Ред о дочеку Њ. В. Престолонаследника од уласка у варош до цркве.“
Београд, 26. октобар 1918. ИАБ, ОГБ, инв. бр. 9, ф.1, р21/1918
- 3-4. Долазак престолонаследника Александра Карађорђевића у Београд
Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 1926, 356
5. Припреме поводом доласка престолонаследника Александра Карађорђевића у Београд
27. октобра. Сликање престолонаследника било је допуштено само одабраним лицима, а нарочиту пажњу је требало обратити на заробљенике. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 38

ПОСЛЕ ОСЛОБОЂЕЊА

ОБНОВА РАДА ИНСТИТУЦИЈА ВЛАСТИ

1. Наредба новопостављеног управника града Београда о дужностима и раду обновљене власти по квартовима. Кварту теразијском упућује се 20 војних обvezника који ће бити употребљени за

„вршење службе јавне безбедности, одржавање чистоће, реда и поретка“. Истовремено, налаже се Кварту да сачини распоред ноћне страже. Београд, 25. октобар 1918.

ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 30

2. Записник са прве седнице „законитог одбора Београдске општине“ одржане 9. новембра 1918.

Седницом је председавао потпредседник Општине Мих. М. Марјановић. Београд, 9. новембар 1918.

ИАБ, ОГБ, ЗОО, инв. бр. 35, стр. 25-42

3. Зграда Управе града Београда. IAB-ZF-A7-0019

4. Општинска управа проширије делокруг рада Суда Општине града Београда у циљу заштите личне и имовинске безбедности. 26. октобар 1918. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 9, ф.1, р.18/1918

5. Концепт за легитимацију постављених шефова и надзорника рејона за јавну безбедност, од стране Суда Општине града Београда, 28. октобар 1918. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 9, ф.1, р.18/1918

6. Плакат-проглас „Грађанима београдским“ у коме је Одбор јавне безбедности изнео одлуку о формирању пододбора за јавну безбедност, чија је дужност да се старају о реду, јавној и личној и имовинској безбедности. 31. октобар 1918. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 9, ф.1, р.20/1918

У СЛОБОДНОМ ГРАДУ

1. Протокол о пријема кључа зграде певачког друштва „Станковић“ од Ароне Песте, који га је добио од аустроугарског официра приликом повлачења. Зграда Друштва у улици Кнеза Милоша бр. 1 била је реквирирана током окупације. Кључ је предат председнику Друштва, проти Петру Милојевићу, 22. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 16

2. Обавештење о успостављању јединственог времена за војску и грађанство: подне је било објављено једним топовским пуцњем са Топчидерског брда. Београд, 28. октобар 1918.

ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 53

3. Помоћ сиромашним породицама мобилисаних војника и подофицира које живе у Београду Београд, 20–21. новембар 1918. ИАБ, ОГБ, инв.бр. 240, А бр. 27319/1918.

4. Објава о одређивању курса динара и круне (100 круна=50 динара). Београд, 6. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 158

5. Избор генерала Франшеа Депереа за почасног грађанина Београда „у знак признања и захвалности за савезничке напоре и жртве за ослобођење Србије и Београда од непријатеља“. Београд, 23. октобар 1918. ИАБ, ОГБ, ЗОО, инв. бр. 35, стр. 5-9

6. Саопштење Команде места по којем ће се на територији Краљевине Србије, до даљег наређења, употребљавати „париско“ рачунање времена. Београд, 1. новембар 1918.

ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 91

7. Списак страних поданика у Кварту теразијском сачињен по наредби о пријави свих страних поданика који су дошли у Београд након 15. јуна 1914. Београд, 25–26. октобар 1918.

ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 26

8. Саопштење Управе града Београда поводом наредбе да се сви италијански и аустроугарски војници, официри и редови који су остали у Београду, спроведу начелнику војне станице.

Београд, 24–26. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 22

9. Наредба о прегледу стања зграда конзулате и посланства савезничких земаља. Београд, 10. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 237
10. Наредба о прикупњању података о неделима причинијеним од стране непријатеља током окупације. Београд, 4. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 104
11. Наредба о обавези пријављивања властима лица код којих су за време окупације биле смештене непријатељске канцеларије и установе, или код којих су становали страни официри и чиновници. Београд, 29. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 68
12. Списак официра пуштених из ропства који су се пријавили команданту места у Београду, Нишу и Смедереву. Београд, 9. новембар 1918. ИАБ-2145-К6-3.2.121
13. Урош Предић, сликар, као привремени старатељ Српског народног музеја, Народне библиотеке и Галерије слика, моли Управу града Београда да постави ноћног стражара испред зграде Врачарске задруге, у којој су смештени остаци три наведене збирке. Београд, 30. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 69
14. Обавештење о одржавању парастоса погинулим борцима. Београд, 8. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 179
15. Припреме за посету престолонаследника Александра Саборној цркви, где је присуствовао парастосу војницима изгинулим у рату. Београд, 10. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 222
16. Допис управника града Београда Кварту теразијском о формирању „поретка” приликом проплaska престолонаследника Александра од двора до Официрског дома. Београд, 21. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3109, 392
17. Регулисање питања одузетих ствари грађанима од стране непријатеља за време рата. Београд, 12. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 295
18. Уточиште за изнемогле војнике, заробљенике и интерниране, отворено од стране Анке Марковић, удовице М. Марковића, улица Светог Саве 21. Београд, 16. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3109, 309
19. Позив становништву за предају наоружања и муниције. Београд, 31. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 83
20. Наредба Команде места о проналажењу заробљених или непријатељу предатих српских војника и о њиховом упућивању у Војну станицу. Београд, 6. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 155
21. Наредба војводе Живојина Мишића којом најављује строге казнене мере за сваког војника који буде вршио разбојништва по Београду. Београд, 26. новембар 1918. ИАБ-2145-К6-3.2.120
22. Наредба о враћању ћириличних натписа на фирмама које су за време окупације биле замењене латиничним. Београд, 30–31. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 70
23. Списак лица који нису скинули латиничне натписе са својих фирм. Београд, 10. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 215
24. Одлука о враћању назива улица који су постојали пре окупације и наређење да се називи улица испишу ћирилицом. Београд, 1. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 92

ШПИЈУНИ И САРАДНИЦИ ОКУПATORA

1. Управа града Београда издаје наређење квартовима и комесарима да испитају „сва недела, које је непријатељ вршио за време окупације”, као и београдске грађане који су се у томе нарочито истицали. Београд, 28. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 54
2. Јован Анитић подноси Кварту теразијском тужбу против Паулине Клајн, због шпијунаже. Београд, 27. октобар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 45
3. Управа града Београда тражи од Квarta теразијског да пронађе и стражарно спроведе Јована Голднера, родом из Крушевца, једног од најзначајнијих помагача аустријских власти у гоњењу Срба. Београд, 8. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 180
4. Потрага за Милутином Ракоњцем, аустријским детективом за време рата. Београд, 12. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 305
5. Тужба Милеве Лазаревић против Марка Стефановића, „познатог шпијуна”, због клевете нанете њеном брату, мајору Андрији Лазаревићу. Због Стефановићеве клевете Андрија је у заробљеништву мучен. Београд, 19. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3109, 363
6. Молба за испитивање о држању аустроугарског официра Лазара Поповића, племића од Фрушка Горе, за време окупације. Београд, 29. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3109, 513

КА ПРЕСТОНИЦИ КРАЉЕВСТВА СХС

КА ПРЕСТОНИЦИ НОВЕ ДРЖАВЕ

1. Попис станова за смештај представника народних већа из Новог Сада и Загреба и официра савезничких војски. Београд, 5. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 139
2. Управа града Београда доставља Кварту теразијском списак станова у којима ће бити смештени представници делегације Народног вијећа из Загреба. Београд, 12. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 302
3. „Влада Краљевине Србије на дан уједињења 1-XII-1918 године”. Концепт рукописа Косте Главинића. Београд, 14. децембар 1935. ИАБ, 1119, К 5 4. 1., св 2 – 3
4. Зграда протокола (Крсмановићева кућа) у којој је проглашено уједињење.
ИАБ-1165-А-2-0074
5. Први Министарски савет (влада), са Стојаном Протићем на челу, који је установио државну заставу, грб и назив државе, образован је 20. децембра. Убрзо након тога, 31. децембра 1918, Београд је и службено проглашен престоним градом Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.
ИАБ-ЗФ-Ал-001/28
6. Тарифа по којој се рачунају путни трошкови чиновника за службена путовања из различитих већих градова новоформиране државе. Београд 15. децембар 1918. ИАБ, 15, инв. бр. 15 , стр. 5
7. Концепт Резолуције са протестног збора, одржаног у „Касини” у Београду, на којој су гово-

Ослобођење Београда у Првом светском рату

рили Иван Хрибар, др И. М. Чока и др Гри[согон], а против запоседања Трста и његовог непосредног залећа, Горичке, Истре, дела Крањске, Ријеке, дела хрватског приморја и Далмације, истарских и далматинских острва од стране Италије. Београд, 2. децембар 1918.

ИАБ, 1119, К 4 3. 4. 1

8. Наредба о испитивању расположења становништва у вези с актуелном политичком ситуацијом и радом владе. Београд, 7. новембар 1918. ИАБ, УГБ, 1918, инв. бр. 3108, 173

9. Приликом прокламовања Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, Београдској општини упутили су поздраве: град Загреб, град Љубљана, град Кин, општинско представништво из Кастел Суђурца, град Спљет (Сплит), град Нин у Америци, Народна одбрана из Америке и Југословенски одбор у Америци. Записник са треће седнице „законитог одбора Београдске општине“ одржане 14. децембра 1918. ИАБ, ОГБ, ЗОО, инв. бр. 35, стр. 77-87

СЕЋАЊА, ПРИЗНАЊА, ОДЛИКОВАЊА

ОДЛИКОВАЊА И ПРИЗНАЊА

1. Војвода Степа Степановић. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 7
2. Списак војника српске војске одликованих британским одличјима (23. септембар 1918): Орденом Бата (Order of the Bath) другог и трећег степена, Орденом Светог Михаила и Ђорђа другог и трећег реда (Order of Saint Michael and Saint George), Орденом за изузетне заслуге (Distinguished Service Order), Ратним крстом (Military Cross), Орденом за изузетно понашање (Distinguished Conduct Medal) и Ратним орденом (Military Medal). ИАБ-2145-К6-3.2.117
3. Војвода Живојин Мишић. Андра Поповић, *Ратни албум 1914-1918*, Београд, 6
4. Штампана наредба начелника Штаба врховне команде Живојина Мишића, са похвалама и карактеристикама за официре српске војске. Париз, 22. октобар 1919. ИАБ-2145-К6-3.2.130
5. Записник са свечане седнице Београдске општине од 27. јуна 1926, одржане поводом пријема Ратног крста, којим је Београд одликован од стране председника Републике Чехословачке. ИАБ, ОГБ, Књига за упис присутника при свечаним седницама одбора општине београдске, књига 1, стр. 39-43
6. Свечана седница Београдске општине од 1. септембра 1929, одржана у част француских бораца са Солунског фронта и представника Фидака – Удружења резервних официра и ратника. ИАБ, ОГБ, Књига за упис присутника при свечаним седницама одбора општине београдске, књига 1, стр. 90-97
7. Француски генерал Франше Депере одликује српске официре орденом Легије части. ИАБ-7-7-20667
8. Записник са свечане седнице Београдске општине од 31. јануара 1921, одржане поводом предаје и пријема Крста Почасне Легије, којим је председник Француске републике одликовао Београд. Легију части Београдској општини предао је Франше Депере. На седници је усвојен

предлог да Позоришна улица добије ново име – Француска улица. ИАБ, ОГБ, Књига за упис присутника при свечаним седницима одбора општине београдске, књига 1, стр. 3-14.

9. Одлука Београдске општине о именовању дела града код железничке станице у „Трг Председника Сједињених Држава Северне Америке Господина Вудрова Вилзона“ или „Вилзонов Трг“.

Београд, 14. фебруар 1919. ИАБ, ОГБ, ЗОО, инв. бр. 35, стр.132, 139.

10-11. „Вилзонов трг“. ИАБ-ЗФ

УДРУЖЕЊЕ БРАНИЛАЦА БЕОГРАДА

1. Спомен-костурница бранилаца Београда 1914-1918, 1931. ИАБ-ЗФ-20667

2. Позивница Удружења бранилаца Београда за присуство помену у Костурници бранилаца Београда 9. октобра 1940. на дан прославе двадесетпетогодишњице „најкрвавијих борби око Београда“. ИАБ, 1029, инв. бр. 3

3. Регистар са списком Удружења бранилаца Београда (Слово А). ИАБ, 1029, инв. бр. 1

4. Извештај о раду Удружења бранилаца Београда, 29. децембар 1940.

ИАБ, ОГБ, инв.бр. 203, ф.1, р.25/1941

5. Допис Удружења бранилаца Београда Управи града Београда, којом обавештава о одржавању друге редовне годишње скупштине 4. новембра 1935. ИАБ, 1029, инв. бр. 3

6. Извештај о раду Удружења бранилаца Београда за 1940. годину.

ИАБ, ОГБ, инв.бр. 203, ф.1, р.25/1941

7. Потврда којом Одељење опште полиције потврђује да је Удружење бранилаца Београда пријавило одржавање скуштине 10. новембра 1935. ИАБ, 1029, инв. бр. 3

8. Одбрана Београда 1915. године: потпоручник Ђорђе Рош издаје наређење за напад војсци на обали Саве у Београду. ИАБ, ЗФ, Ц-3-49

ИЛУСТРАЦИЈЕ

корице: Оштећена црква Ружица на Калемегдану за време Првог светског рата, ИАБ-ЗФ-АЛ15-008

страна 5: Калемегдан, плато испред споменика Победник, 1937, ИАБ-ЗФ-А-1-0143

СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

- Антонић, Горан, „Материјално уништавање Београда”, *Лексикон Првог светског рата у Србији*, Београд 2015, 248-255.
- Антонић, Горан, „Ратна дејства око Београда”, *Лексикон Првог светског рата у Србији*, Београд 2015, 162-167.
- Глигоријевић, Бранислав, „Београд у Првом светском рату”, *Историја Београда*, Београд 1995, 313-322.
- Димитријевић, Бојан, „Пробој Солунског фронта 1918. године”, *Лексикон Првог светског рата у Србији*, Београд 2015, 205-210.
- Димић, Љубодраг, *Историја српске државности III, Србија у Југославији*, Београд 2001.
- Ђуковић, Исидор, Лукић, Ненад, *Нежидер, аустроугарски логор за Србе 1914-1918*, Београд 2017.
- Лукић, Ненад М., „Београђани у аустроугарским логорима 1914. године”, *Годишињак града Београда*, књ. LX, 2013, Београд 2015, 109-174.
- Марковић, Предраг, „Београд на крају рата”, *Србија на крају Првог светског рата*, Београд 1990, 95-100.
- Милошевић, Миладин, „Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца. Први назив Југословенске државе”, *Архив, Часопис Архива Југославије*, 1/2000, 97-111, <<https://bit.ly/1CEyP4E>> (12. X 2018).
- Митровић, Андреј, *Србија у Првом светском рату*, Београд 2014.
- Младеновић, Божица, *Породица у Србији у Првом светском рату*, Београд 2006.
- Модерна српска држава 1804-2004. Хронологија, Бранка Прпа (ур.), Београд 2004.
- Пејовић, Марко, „Београдска штампа о суђењима за сарадњу са окупаторима у Србији 1918-1920. године”, *Годишињак за друштвену историју*, 1-3, 2005, 85-109, <http://www.udi.rs/articles/m_pejovic_2005.pdf> (3. X 2018).
- Перишић, Мирослав, „Да ли је Аписово писмо поуздан историјски извор?”, *Србија и руска револуција 1917. Нове теме и изазови*, Београд 2017. 65-84.
- Перишић, Мирослав, „Предговор”, *Први светски рат: у документима Архива Србије. Том 1, 1914*, 9-38. Београд 2015.
- Поповић, Андра, *Ратни албум 1914-1918*, Београд 1926.
- Пројекат *Први светски рат у фондовима и збиркама Историјског архива Београда – онлајн дигитални тематски водич*, <<https://www.arhiv-beograda.rs/ww1/>> (24. IX 2018).
- Шаренац, Данило, *Top, војник и сећање: Први светски рат и Србија 1914-2009*, Београд 2014.
- Šarenac, Danilo, „Udruženje rezervnih oficira i ratnika 1919-1941”, *Istorija 20. veka*, 1/2001, 27-38, <http://istorija20veka.rs/wp-content/uploads/2017/11/2011_1_02_Sarenac.pdf> (12. X 2018).
- Шкриванић, Гавра, „Београд у првом светском рату”, *Историја Београда*, књ. 3 (ур. Васа Чубриловић), Београд 1974, 5-66.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

94(497.11)"1918"(093.2)(083.824)

МАНДИЋ, Слободан, 1977-

Београд 1918. : ослобођење Београда у Првом светском рату
: каталог изложбе : Историјски архив Београда, 2018 / [автор изложбе
и каталога Слободан Мандић ; сарадници Ирена Колај Ристановић ...
и др.]. - Београд : Историјски архив Београда, 2018 (Београд : Pressia).
- 71 стр. : илустр. ; 24 см

Податак о аутору преузет из колофона. - Тираж 500. - Библиографија:
стр. 71.

ISBN 978-86-80481-45-6

а) Београд - Ослобођење 1918 - Историјска грађа - Изложбени каталоги

COBISS.SR-ID 269274892

1918.

Београд је био једина европска престоница која је током Првог светског рата претрпела велика материјална разарања, уништавање градске инфраструктуре, културних добара, пљачку општинске имовине и имовине њених становника. Колико је у временима мира његов географски положај представљао предност за привредни и културни развитак, толико је српска престоница, смештена на самој граници са Аустроугарском, од првог дана рата била на линији фронта, изложена артиљеријским нападима.

Док је прва непријатељска окупација Београда у првој половини децембра 1914. била краткотрајна епизода, друга, која је почела октобра 1915. године, претворила се у трогодишњу мору за више него преполовљено становништво, изложено окупационој репресији, понижавању, изгладњивању, болести и масовном умирању. Ослобођење Београда 1. новембра 1918. и проглашење за престони град нове, југословенске државе, Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 31. децембра били су датуми-прекретнице у новијој историји града, пред којим је било време обнове, демографског, привредног и културног успона. Од града граничне карауле, постао је средиште југословенске државе и њена највећа и најдинамичнија урбана целина. Ова изложба, кроз документа и разноврстан ликовни материјал, упечатљиво говори о времену великог прелома: од поробљеног ка слободном Београду.

из рецензије проф. др Милана Ристовића